

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 48.

Lördagen den 15 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 8 innevarande månad.

Herr t a l m a n n e n yttrade: Efter överläggning inom talmanskonferensen med avseende på arbetet före och efter pingst ber jag få meddela kammaren, att det sista arbetsplenium före pingst blir fredagen den 21 maj. I den kommande veckan blir det således som vanligt bordläggningsplenium på tisdagen, arbetsplenium på onsdagen, bordläggningsplenium på torsdagen och, som sagt, sista arbetsplenium fredagen den 21, dagen före pingstafton. Sedermera i veckan efter pingst blir det bordläggningsplenium i vanlig ordning tisdagen den 25, dagen efter annandag pingst, samt arbetsplenium onsdagen den 26. Fredagen den 28 maj kl. 3 e. m. företagas de gemensamma voteringar, som då föreligga färdiga.

Således sista arbetsplenium före pingst blir dagen före pingstafton, och de gemensamma voteringarna bliva fredagen den 28 maj.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtande nr 67 och första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 22.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen m. m. jämte en inom riksdagen väckt motion.

*Ändringar i
lagen om val
till riksdagen
m. m.*

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 327, med

Ändringar i
lagen om val
till riksdagen
m. m.
(Forts.)

1:o) förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen och
2:o) förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna nya lagen om val till riksdagen.

I sammanhang med propositionen hade utskottet jämväl till behandling förehaft en i anledning av denna proposition inom första kammaren väckt motion, nr 290, av herr *Stendahl*, vari hemstälts, att riksdagen ville besluta följande lydelse av § 59 i vallagen och § 79 i den 1919 villkorligt antagna nya vallagen:

Ogill är valsedel:

till vilken använts annat än vitt papper;

*vilken innehåller, eller vars valkuvert innehåller något, som an-
ger vem, som avlämnat densamma;*

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen.

Finnas i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på angivna skäl

1) hemställt, att riksdagen, med förklaring att förevarande proposition icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, måtte för sin del antaga förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen, så lydande som utlåtandet visade;

2) hemställt, att motionen I: 290 i vad den avsåge lagen om val till riksdagen måtte anses besvarad genom vad utskottet under 1) hemställt, samt

3) anmält, att utskottet senare komme att avgiva utlåtande beträffande det i förevarande proposition framförda förslaget till lag om ändrad lydelse i vissa delar av den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna nya lagen om val till riksdagen jämte motionen I: 290 i vad den avsåge detta förslag.

I fråga om sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr *Stendahl*: I avseende på föredragningen av ifrågavarande utlåtande tillåter jag mig föreslå:

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att till en början föredrages det av utskottet tillstyrkta lagförslaget, där så erfordras paragrafvis, med 59 § först samt ingressen och rubriken sist;

att sedan lagförslaget blivit genomgånget, utskottets hemställanden i punkterna 1 och 2 föredragas i ett sammanhang;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Vad herr *Stendahl* sålunda hemställt bifölls.

*Det av utskottet förordade lagförslaget.
59 §.*

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag):

Ogill är valsedel:
till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen;

Finnas i ett valkuvert två eller flera valsedlar och äro de alla lika, gälle de såsom en valsedel; äro icke samtliga valsedlar i kuvertet lika, vare de alla ogilla.

(i utskottets förslag):

Ogill är valsedel:
till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen;

Finnas i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

Vid utlåtandet hade reservationer anförts

1:o av herrar *Clason, Henrikson och Nilsson* i Antnäs mot viss del av motiveringen;

2:o av herrar *Hellberg, Schlyter och Windahl*, som ansett, att sista punkten i 59 § av förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen bort erhålla den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen allenast med den ändringen, att orden »eller flera» måtte utgå.

Herr *Hellberg*: I denna paragraf, som behandlar de fall, då en valsedel skall vara ogill, har jag jämte två andra ledamöter av utskottet och kammaren yrkat, att regeringsförslaget skulle godkännas endast med den ändring, att i sista satsen orden »eller flera» skulle utgå.

Det har syntts oss, att man bör så långt möjligt förekomma, att valsedlar kasseras i onödan. Vi tro oss veta, att det lätt kan förekomma, att utav rent misstag en person, när han skall inlägga en valsedel i kuvertet, kan komma att taga två sedlar i stället för en, och då tycker man, att ett sådant där rent mekaniskt misstag, kanske därför att personen är ovan att handskas med papper o. s. v., inte borde behöva föranleda den påföljden, att hans röst kasseras. — Häremot har nu invänts, att det kan hända, att personer av illvilliga motiv inlägga flera valsedlar, i förhoppning att allesammans skola bli godkända. Det förefaller mig, att denna möjlighet bör vara ganska ringa. Då det står uttryckligen i paragrafen, vilka betingelser som äro satta, för att valsedlar skola godkännas, kommer givetvis detta att verka så på valförrättaren, att han låter sig ange-

*Ändringar i
lagen om val
till riksdagen
m. m.
(Forts.)*

Ändringar i
lagen om val
till riksdagen
m. m.
(Forts.)

läget vara att ganska noggrant undersöka, att varje valkuvert inte innehåller flera valsedlar, och ifall ett kuvert skulle innehålla flera, undersöka, om två eller eventuellt flera av dem hava samma lydelse, samt förhålla sig därefter. Jag tror inte, att dessa farhågor, som man framhållit, äro grundade i verkligheten.

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till den av mig jämte två andra ledamöter vid denna paragraf avgivna reservationen.

Herr Stendahl: Orsaken till att utskottet i detta fall icke har följt propositionens lydelse är, såsom det antyddes av den föregående ärade talaren, att utskottet ansett, att på det sätt Kungl. Maj:t formulerat lagförslaget en valman i själva verket skulle kunna lägga in hur många sedlar som helst i sitt valkuvert, kanske ett dussin eller flera, och därav skulle vid sammanräkningen uppstå mycket stora svårigheter att övervinna för sammanräknaren på så sätt, att han först skulle ha till skyldighet att kontrollera, huruvida hela dussinet i valkuvertet inlagda sedlar vore lika, och sedan detta vore eventuellt konstaterat, skulle endast en sedel av dussinet eller de två dussinerna tagas ut och gälla. Det lider intet tvivel, att genom ett sådant förfaringssätt skulle dels de svårigheter, som eventuellt måste övervinnas vid sammanräkningsförrättningen, bli nästan oövervinneliga, och dels skulle man på vid gavel öppna portarna för det mest vilda tänkbara valschoj. Det är detta, som konstitutionsutskottet genom den ändrade bestämmelsen har velat råda bot för.

Jag medger, att den av den föregående ärade talaren gjorda reservationen och yrkandet däri är väsentligt bättre än den av Kungl. Maj:t föreslagna formuleringen, men givet torde vara, att reservationens formulering icke i samma mån skyddar för svårigheter vid valsammanräkningen och möjligheter till valschoj som den av utskottet tillstyrkta formuleringen, och på grund därav, herr greve och talman, ber jag att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Herr Clason: Då jag jämte ett par andra ledamöter av utskottet stå antecknade som reservanter i fråga om motiveringen, och då man möjligen kunde undra vilken ställning vi intagit inom utskottet till den fråga, som nu bragts å bane, ber jag få säga, att min och mina medreservanterns anmärkning gäller den rekommendation för återupptagandet av frågan om distriktsnyval, som förekommer på ett ställe i motiveringen och mot vilken tanke vi anse, att utskottet ställt sig alltför välvilligt. Emellertid kommer jag ej i detta avseende att göra något yrkande.

Beträffande återigen den fråga, som av herr Hellberg bragts å bane, ber jag få säga, att vi efter noggrann prövning i utskottet kommit till det resultat, att det vore säkrast och klokast för förebyggandet av olika slags manipulationer vid valen att icke gå med på Kungl. Maj:ts förslag utan ändra det i den riktning till vilken

utskottet anslutit sig och för vilken herr Stendahl nu utvecklat skälen.

Jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag.

*Ändringar i
lagen om val
till riksdagen
m. m.
(Forts.)*

Herr statsrådet Undén: Jag ber att endast få säga ett par ord med anledning av herr Stendahls yttrande. Då Kungl. Maj:ts förslagit, att flera likalydande valseddlar skulle få räknas som en valseedel, anmärkte häremot herr Stendahl, att det skulle leda till det mest uppenbara valskejt och till stora svårigheter för valförrättaren, om han skulle behöva konstatera, huruvida kanhända ett eller ett par dussin valseddlar i kuvertet vore likalydande. Jag tror ej, att man behöver gå till sådana uppenbara konstruktioner. Det är väl ej anledning antaga, att valmännen skulle, för att skämta med valförrättaren, inlägga ett eller ett par dussin sedlar i kuvertet. Det är ju uppenbart, att, ju flera valseddlar som inläggas, dess lättare blir det för valförrättaren att upptäcka, att mer än en sedel lagts i kuvertet. Emellertid hava nu några reservanter modifierat Kungl. Maj:ts förslag därhän, att om två likalydande valseddlar förekomma, de skulle få räknas som en gill valseedel. Det förefaller mig, som om verkligen övervägande skäl talade för att denna bestämmelse, mot vilken jag för min del ej har något att erinra, föredrages framför utskottets förslag.

Herr Hellberg: Jag har egentligen begärt ordet endast för att få rätta en liten språklig inadvertens, som smugit sig in i vår reservation. När vi föreslagit, att orden »eller flera» skulle strykas ur Kungl. Maj:ts förslag, ha vi inte observerat, att detta måste medföra den konsekvensen, att ordet »alla», som kommer strax efter, bör ändras till »båda». Jag skall därför be att få föreslå denna rättelse: att ordet »alla» utbytes mot »båda».

Vad sedan herr Stendahls anmärkning beträffar, har jag precis samma uppfattning som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet givit uttryck åt, att det anförda exemplet verkligen är konstruerat. Den ytterligare omsorg om valförrättaren, som herr Stendahl i sitt anförande gav uttryck åt, tycker jag är synnerligen överdriven, och det synes mig, att man har mer anledning att tänka på, att inte en valman till följd av någon fumlighet vid inläggningen av valsedeln berövas sin rösträtt.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av ifrågavarande paragraf samt vidare på godkännande av motsvarande del av Kungl. Maj:ts i ämnet avgivna förslag med den ändring, att i sista stycket dels orden »eller flera» utelämnades, dels ordet »alla» utbyttes mot »båda»; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av förevarande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställanden i punkterna 1 och 2.

Biföllos i vad de ej kunde anses besvarade genom kammarens beslut rörande lagförslaget.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om beviljande av medel till en extra division i Svea hovrätt;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till särskilt avlöningsvillkor för revisionssekreterare och visst tillägg till avlöningsvillkoren för hovrättsråd;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande i viss utsträckning av nu utgående ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom införande av strafflagen den 16 februari 1864 frångångna bötesandelar;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till uppförande av två paviljonger för oroliga sjuka vid vartdera av Sätters och Västerviks hospital;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:t proposition angående anslag till upprätthållande av radiumhemmets verksamhet m. m.; samt

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till utgiftsstat för postsparbanken m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

*Ortstillägg till
befattnings-
havare vid
länsstyrelsen i
Göteborg m. fl.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ortstillägg till tjänstemän och betjante vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län m. fl.

Uti en till riksdagen avlåten, den 12 mars 1920 dagtecknad proposition, nr 280, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att *dels*, för beredande för år 1921 av ortstillägg till vissa tjänstemän och betjante vid landsstaten i Göteborgs och Bohus län, på extra stat för samma år under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst 3,750 kronor, *dels ock*, vid bifall till vad sålunda föreslagits, besluta sådan ändring i anmärkningen 2) under de av 1918 års lagtima riksdag enligt skrivelse nr 415 i samband med regleringen av löneförhållanden m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare beslutade tillägg till avlöningsstaterna för vissa angivna verk och institutioner, att, därest bostad med bränsle anvisades åt vaktmästare vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, han för sådan förmån skulle, så länge ortstillägg till honom utginge, av lönen avstå 225 kronor för år.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande yttrat följande:

*Ortstillägg till
befattnings-
havare vid
länsstyrelsen i
Göteborg m. fl.
(Forts.)*

»Utskottet har vid prövning av detta ärende icke kunnat undgå att uppmärksamma den omständigheten att utredning rörande en allmän lönereglering inom den civila statsförvaltningen för närvarande pågår och att denna utredning lär kunna förväntas snarast möjligt komma att omfatta även landsstaten och därmed också en för ifrågavarande och andra statens befattningshavare erforderlig ny dyrortsgruppering. Att under sådana förhållanden nu genomföra en ändring beträffande ortstilläggen enbart för vissa tjänstemän och betjante vid landsstaten i Göteborgs och Bohus län synes utskottet icke tillräckligt motiverat.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må vinna riksdagens bifall.»

Herr statsrådet S v e n s s o n: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:t har i den proposition, som är föremål för behandling i det nu föredragna utskottsutlåtandet, begärt ett anslag på extra stat av 3,750 kronor för beredande av ortstillägg till befattningshavare vid länsstyrelsen i Göteborg, och utskottet har enhälligt avstyrkt denna framställning. Därvid har utskottet pekat på den pågående utredningen rörande en allmän lönereglering inom den civila statsförvaltningen, vilken kunde väntas komma att omfatta även landsstaten och medföra en för ifrågavarande och andra statens befattningshavare erforderlig ny dyrortsgruppering. Utskottet har under sådana förhållanden ej ansett tillräckligt motiverat att nu genomföra en ändring beträffande ortstilläggen enbart för länsstyrelsens tjänstemän i Göteborg.

Det torde framgå av ifrågavarande proposition, att Kungl. Maj:t icke har förbisett de av utskottet återopade förhållandena. Kungl. Maj:t har emellertid ej ansett den förestående allmänna löneregleringen innefatta tillräckligt skäl för undanskjutande av föreliggande fråga. Genom att man avvaktar en dylik definitiv lönereglering för landsstaten, kommer nämligen frågan att med sannolikhet icke vinna sin lösning förrän en avsevärd tid förflutit. Kommittén skall ju nämligen enligt det kommittén lämnade uppdraget i första hand upptaga frågan om lönereglering för de civila ämbetsverken m. fl. Några konsekvenser för statsförvaltningen i övrigt genom bifall till föreliggande proposition kan enligt mitt förmenande ej heller behöva befaras. I motsats till vad i statsförvaltningen i allmänhet gäller — jag bortser då från kommunikationsverken — har nämligen den riktiga principen om löernas bestämmande efter dyrort i viss omfattning redan vunnit tillämpning i landsstaten. I sådant avseende vill jag erinra, att när frågan om ortstillägg första gången förelades riksdagen, nämligen 1908, hade Kungl. Maj:t föreslagit, att högsta ortstillägg skulle utgå för Stockholm samt att därefter ett mindre ortstillägg för Östersund, Umeå och Luleå ävensom för Göteborg och Malmö. På dessa orter ansågs nämligen då, att levnadskostna-

*Ortstillägg till
befattnings-
havare vid
länsstyrelsen i
Göteborg m. fl.*
(Forts.)

derna voro större än på andra håll. Riksdagen förklarade då, att den ej kände sig övertygad om, att Göteborg och Malmö kunde anses i avseende på höga levnadsomkostnader intaga någon särställning, som skulle betinga att hänföra dessa städer till särskild dyrortsklass för ortstillägg. Av vad sålunda förkom vid 1908 års riksdag framgår, att anledningen till att endast de tre nordligaste residensstäderna ifrågakommo till ortstillägg, var den, att enligt vad då var anledning antaga, dessa tre städer hade de dyraste levnadsomkostnaderna. Den fullständiga och ingående utredning, som nu slutförts angående levnadskostnadernas storlek å olika orter, visar emellertid, att näst Stockholm och Luleå, Göteborg i dyrortshänseende kommer främst bland rikets residensstäder. Då det sålunda nu måste anses klarlagt, i motsats till vad som var förhållandet år 1908, att Göteborg intager en sådan särställning i dyrortshänseende, som man då icke var på det klara med, så kan jag icke finna annat, än att det är med billigheten överensstämmande, att bestämmelserna om dyrortstillägg redan nu så rättas, att befattningshavare vid länsstyrelsen i Göteborg berättigas till ortstillägg. Det som i propositionen föreslagits, kommer säkerligen icke heller att på något olämpligt sätt föregripa en kommande dyrortsgruppering för länsstaten, och icke heller kan, enligt mitt förmenande, i fråga om någon annan residensstad sådana särskilda förhållanden anses föreligga, att ett bifall till den kungl. propositionen skulle kunna därifrån åberopas som stöd för krav på liknande förmåners erhållande.

Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten på, att riksdagen så sent som år 1919 gjorde en ändring i bestämmelserna om ortstillägg, nämligen så till vida, att tjänstemännen vid länsstyrelsen i Västernorrlands län då fingo sådant tillägg, som gällde för länsstyrelserna i de tre nordligaste länen och som nu är begärt för länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Det måste väl anses ganska klart, att behovet av en sådan förmån är större i Göteborg än i Hernösand.

Med hänsyn till det ringa belopp det här gäller, men vars beviljande skulle vara av stort värde särskilt för de lägre befattningshavare vid länsstyrelsen i Göteborg, finner jag det synnerligen önskvärt, om propositionen kunde vinna riksdagens bifall.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Ja, som kammaren finner, är föreliggande ärende icke något stort ärende. Det gäller icke några avsevärda belopp, och jag tror, att herr statsrådet hade rätt, då han sade, att ett bifall till den kungl. propositionen icke skulle medföra några vittgående konsekvenser. Men å andra sidan är det dock så, att sedan beslut fattats rörande Västernorrlands län, Kungl. Maj:t beslutat igångsätta utredning rörande löneförhållandena vid civilstaten i allmänhet och därmed också beträffande tjänstemän och betjante vid landsstaten, och utskottet har icke ansett det vara fullt motiverat att under pågående utredning göra ändring i de vid utredningens början förefintliga förhållandena.

Nu sade statsrådet, att det torde komma att dröja avsevärd tid framåt, innan den nya löneregleringen hinner genomföras, och att därigenom uppskovet kunde bli ganska långvarigt. Jag är härutinnan av något avvikande mening, enär utredningen så planlagts, att man tänkt sig, att omedelbart efter beslut beträffande statsdepartementen och fängvårdsstyrelsen, som först skola ifrågakomma, skulle följa en provisorisk höjning över hela linjen, som skulle lyfta befattningshavarna till den prismet, som kommer att läggas till grund för den nya löneregleringen. Och en sådan provisorisk höjning kommer sålunda antagligen icke att länge låta vänta på sig heller beträffande de vid landsstaten anställda tjänstemännen. Att under sådana förhållanden nu kanske för ett eller högst två år vidtaga ändring ensamt för Göteborg har statsutskottet icke funnit fullt motiverat, och jag tillåter mig därför, herr greve och talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ortstillägg till
befattningshavare vid
länsstyrelsen i
Göteborg m. fl.*
(Forts.)

Herr Andersson, Karl Andreas: Herr greve och talman! Efter herr statsrådets anförande har jag icke mycket att tillägga, men jag har ändå icke kunnat underlåta att säga ett par ord beträffande detta utskotts betänkande.

Statsutskottet har som vanligt ställt sig bakom den utredning, som är igångsatt, och utskottet ber sålunda de tjänstemän, varom här är fråga, att vänta, till dess denna utredning hinner bliva färdig. Men om man läser utskottets formulering, så får man ett starkt intryck av, att utskottet självt knappast väntat, att det kan bli inom den närmaste tiden, som denna lönefråga kan bli reglerad. Jag erinrar om, att när Kungl. Maj:t här framlagt sin proposition, föreligger en utredning, som är betydligt grundligare än den utredning, som förelåg, när riksdagen förra året beviljade dyortstillägg åt lantstatstjänstemännen i Västernorrlands län.

Länsstyrelsen i Göteborg gjorde redan år 1919 en framställning i berörda hänseende, och departementschefen uttalade redan då önskvärdheten av, att denna fråga bleve ordnad, ehuru han icke då ansåg sig kunna framlägga proposition därom. Sedermera har länsstyrelsen i Göteborg förnyat sin framställning och därvid redogjort för vilken plats Göteborg i dyortstillsättelse intager i jämförelse med övriga städer. Av denna redogörelse, som grundar sig på socialstyrelsens beräkningar framgår, att Göteborg, när man tager hänsyn till livsmedel, värme, lyse, hyra och skatter bland nämnda städer i dyortstillsättelse kommer i tredje rummet — före både Östersund, Umeå och Härnösand, i vilka städer landstatstjänstemännen redan erhålla dyortstillägg. Jag kan därför icke finna annat, än att konsekvensen härav blir, att riksdagen bör bifalla det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget.

Socialstyrelsen har också uttalat sig rörande detta spörsmål och funnit det riktigt och billigt, att länsstyrelsens i Göteborg tjänstemän få det begärda dyortstillägget. Jag får säga, att det, då det rör sig om ett så litet belopp som detta, förefaller mig, som om statsutskottet drivit den taktiken att hänvisa till den pågående

*Ortstillägg till
befattnings-
havare vid
länsstyrelsen i
Göteborg m. fl.
(Forts.)*

utredningen något för långt. Jag har under årens lopp varit i tillfälle att se, vilken tyngande arbetsbörda tjänstemännen vid länsstyrelsen i Göteborg ha, och jag har ofta varit full av beundran över det intensiva arbete de nedlagt under både kvällar och nätter och i lokaler, vilkas beskaffenhet varit under all kritik. När det är fråga om en sådan liten, verkligt liten uppmuntran till här ifrågavarande tjänstemän, förefaller det mig, att riksdagen icke bör ställa sig på statsutskottets ståndpunkt, utan att den i stället bör bifalla den kungl. propositionen, och jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den kungl. propositionen.

Herr Nilsson, Nils August: Jag hade icke tillfälle att åhöra de två första inläggen i debatten, men då jag ett par gånger förut deltagit i detta ärendes behandling på det förberedande stadiet, kan jag icke underlåta att nu säga min oförgripliga mening.

Den kungl. propositionen har på mig gjort ett sådant intryck, att jag måste beteckna densamma såsom orimlig. Jag vågar verkligen använda ett så starkt omdöme utan att tveka. Det synes mig i all synnerhet orimligt att begära ortstillägg för en viss grupp av tjänstemän, som äro stationerade i Göteborg utan att låta samma förmån komma övriga statens tjänstemän på samma ort till godo. Vi ha ortstillägg efter det gamla statskontorssystemet i Stockholm, och i de övre norrländska länen utgår sådant över lag till alla statens tjänstemän, men här skulle man endast uttaga tjänstemännen vid länsstyrelsen i Göteborg och giva dem ortstillägg med förbigående av alla andra. Detta är en inkonsekvens, till den grad stötande, att riksdagen torde få svårt att bifalla propositionen, liksom ju också utskottets ledamöter enhälligt icke kunnat vara med om densamma.

Visserligen nämnde den siste ärade talaren, att i Göteborg prisen på förnödenhetsvaror skulle vara mycket höga, till och med högre än i länsresidensstäderna i övre Norrland, och att därför tjänstemännen vid länsstyrelsen i Göteborg borde vara minst lika berättigade att få ortstillägg som motsvarande tjänstemän vid länsstyrelserna i Luleå, Umeå, Östersund och Härnösand. Men det är att märka, vad dessa län däruppe beträffar, att det icke endast är dyrheten, som varit bestämmande för ortstilläggs utgående, utan även en del andra förhållanden. Länen däruppe utgöra en kallortszon, och man måste därstädes icke blott betala sina förnödenhetsvaror dyrt, utan måste även köpa betydligt mera, mer bränsle, mer kläder o. s. v. för att skydda sig och kunna leva, och det finnes även andra faktorer, som spela in däruppe vid bestämmandet av ortstilläggen. Men dessa särskilda omständigheter spela däremot ingen roll för Göteborgs vidkommande.

Vidare måste jag, såsom redan skett, betona, att vederbörande just nu hålla på med att utarbета en ny lönereglering för stats-tjänstemännen över huvud taget, och jag är förvissad om att enligt denna komma ortstillägg att utgå, men naturligtvis icke efter

det gamla, av våra statsmyndigheter redan utdömda systemet, utan Ordställäg till
efter ett nytt system, som iakttaget proportionell rättvisa. befattnings-
havare vid

Herr talman, jag ber att på det livligaste få yrka bifall till länsstyrelsen i
utskottets förslag. Göteborg m. fl.

(Forts.)

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Karl Andreas*, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 130, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 28.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ökat lokalutrymme för i huvudstaden förlagda ämbetsverk orh statsinstitutioner jämte en i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid statens järnvägar och postverket m. m. Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken

I en till riksdagen den 13 februari 1920 avlåten, till statsutskottet för förberedande behandling hänvisad proposition, nr 148, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta dels att under avdelningen A. av den vid avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk såsom bilaga fogade förteckning skulle beträffande statens järnvägar från och med den 1 juli 1920 i 3:e lönegraden upptagas befattningen förste portvakt, dels ock att an-

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

talet av följande befattningar vid statens järnvägar skulle från och med den 1 juli 1920 utgöra:

järnvägsfullmäktig	3
sekreterare	8
förste sekreterare	6.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag, i vad detsamma avsåge ökning av antalet järnvägsfullmäktige från två till tre, besluta

a) att under avdelningen A. av den vid avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk såsom bilaga fogade förteckning skulle beträffande statens järnvägar från och med den 1 juli 1920 i 3:e lönegraden upptagas befattningen förste portvakt,

b) att antalet av följande befattningar vid statens järnvägar skulle från och med den 1 juli 1920 utgöra:

sekreterare	8
förste sekreterare	6.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herr *H. Bäckström*, *O. U. B. Olsson*, *J. Nilsson* i Malmö, *A. Anderson* i Råstock, *O. H. Waldén*, *C. R. Jansson* i Falun och *A. J. Andersson* i Gävle, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava viss i reservationen angiven lydelse och att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta,

a) att under avdelningen A. av den vid avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk såsom bilaga fogade förteckning skulle beträffande statens järnvägar från och med den 1 juli 1920 i 3:e lönegraden upptagas befattningen förste portvakt,

b) att antalet av följande befattningar vid statens järnvägar skulle från och med den 1 juli 1920 utgöra:

järnvägsfullmäktig	3
sekreterare	8
förste sekreterare	6.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Statsutskottet har i föreliggande utlåtande varit, kan man säga, litet onådigt. Utskottet säger i början av sin motivering — det talas om inrättande av en social fullmäktigebefattning inom själva styrelsen ävensom anställande försöksvis av sociala förvaltningsledamöter vid distrikten — följande: »Vid prövningen av det sålunda framställda förslaget, som avser inrättande av nya befattningar, delvis utan hittillsvarande motsvarighet, har utskottet icke kunnat undgå att uppmärksamma, att vid ärendets beredning varken järnvägsstyrelsen eller annan myndighet blivit hörd och att detsamma således icke kommit att undergå den förberedande behandling

som i betraktande av frågans beskaffenhet synts erforderlig. Redan av denna orsak har utskottet tvekat att för närvarande biträda det föreliggande förslaget.»

Vad då först beträffar socialfullmäktigbefattningen inom själva styrelsen, vet naturligtvis kammaren och ännu bättre utskottet, att inom järnvägsstyrelsen redan finnas två socialfullmäktige, nämligen en för handeln och en för industri, och att meningen nu är att utöka styrelsen med ännu en socialfullmäktig samt att försöksvis anställa sociala förvaltningsledamöter vid distrikten. Det är ju alldeles givet, att Kungl. Maj:t innan ärendet föredrogs sökt att utreda frågan. Att densamma icke fått den fullständiga utredning, som av utskottet förutsatts som den enda riktiga, det må jag i viss mån erkänna. Men utredning är lika fullt skedd, och det kunde med den enklaste förfrågan av någon av utskottets ledamöter visas. Det är alldeles uppenbart, att utredning skett därigenom, att järnvägsstyrelsens chef i en ganska vidlyftig och ingående promemoria uttryckligen framhållit skälen för sin önskan att i detta fall få en ny befattningshavare inom styrelsen och vissa befattningshavare i de olika distrikten, och det är alldeles självfallet, fastän jag nu icke är i tillfälle att kunna angiva data, när det skett, att järnvägsstyrelsens chef i detta ärende samrått med alla de av hans underlydande, som han haft anledning antaga på denna fråga skulle haft en särskild ingående syn och varit i de olika detaljerna förfarna. Jag kan således icke anse annat, än att om god vilja funnits i utskottet, man nog kunnat uppleta fall, i vilka mindre utredning förelegat än i detta, och för övrigt vet jag och känner, att inom utskottet finnes sådana krafter, som om de velat, mycket, mycket väl skulle hava kunnat supplera den lilla inadvartens, om man så får kalla det, som här föreligger.

Vidare säger utskottet i sitt utlåtande över det föreliggande förslaget och såsom en fortgående argumentering emot detsamma, att man redan nu har en lönenämnd och en bostadsnämnd, som skulle i viss mån utgöra surrogat för de nu här ifrågasatta fullmäktige och övriga befattningshavare. Ja, mina herrar, det är alldeles klart, att vissa moment i de här ifrågasatta fullmäktiges och de här ifrågasatta sociala förvaltningsledamöternas allmänna arbete även ingå i lönenämndens och bostadsnämndens uppgifter. Men en hel del av just de allra viktigaste synpunkterna hava icke blivit företrädade genom dessa båda nämnder. Som bekant försiggå en hel del avskedanden och förflyttningar vid detta statens stora administrativa verk, det har då blivit en hel del svårigheter mellan arbetare och arbetsgivare, och alldeles särskilt just i dessa avseenden, skulle jag tro, hade det varit en viss fördel att hava sådana befattningshavare, som Kungl. Maj:t i propositionen föreslagit.

Slutligen säger utskottet till sist — det ju icke kan hava något så stort inflytande på själva saken, men utskottet liksom ställer upp i relief den mindre välvilja, varmed utskottet sett på den föreliggande frågan. Utskottet säger, att en lönenämnd en gång uttalat, att den ville framhålla vikten av att på nuvarande tidpunkt

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.
(Forts.)

man måste framgå med försiktighet, då fråga vore om organisatoriska detaljförändringar, vilka, även om de i och för sig kunde synas relativt obetydliga, likväl ägde samband med den bestående organisationsformen i dess helhet. Ja, mina herrar, var och en av oss känner ju det ekonomiska läge, i vilket statens järnvägar i stort har varit och vilket det fortfarande drages med, men jag tror dock knappast, att ett förslag om att inom kretsen av järnvägens befattningshavare införa ett moment, som skulle på ett särskilt naturligt sätt medla mellan arbetare och arbetsgivare och som ekonomiskt sett icke, hade större räckvidd än detta förslag, skulle kunna ändå väsentligt inverka på de svenska järnvägarnas och därmed även på statens allmänna ekonomi.

Här hava nu en hel del herrar reserverat sig i föreliggande fråga och åtminstone realiter sett med blidare ögon på Kungl. Maj:ts framställning. Jag vet icke, hur pass mycket de komma att betyda vid en kommande votering, men jag vågar i alla fall hoppas, att de skola betyda något, och att följaktligen den framställning, som Kungl. Maj:t här har gjort, i den mån den har fått reservanternas medverkan och understöd, skall vinna kammarens bifall.

Herr vice talmannen: Föreliggande fråga är av liten ekonomisk innebörd, men det kan icke nekas, att den har en viss principiell betydelse.

Det är ju på det sättet, att Kungl. Maj:t har begärt vissa nya poster inom statens järnvägar: inrättande av en befattning, förste portvakt, hänförlig till 3:e lönegraden, utbyte av en sekreterartjänst inom järnvägsstyrelsen mot en förste sekreterarbefattning samt ökning av järnvägsfullmäktiges antal från två till tre och dessutom föreslagit uppflyttning till femte lönegraden av tre hos generalpoststyrelsen anställda kvinnliga postexpeditörer. Allt detta har statsutskottet bifallit utom frågan om den nya järnvägsfullmäktigen. Bland järnvägsfullmäktige skulle det i olikhet med vad som varit avsett förut även finnas en fullmäktig, som representerade de sociala synpunkterna. Och icke nog med denna järnvägsfullmäktige, utan Kungl. Maj:t har ställt i utsikt, att det inom varje distrikt skulle finnas ett socialt förvaltningsråd, som inom distriktet ungefär skulle motsvara, vad denne sociale järnvägsfullmäktige skulle vara inom styrelsen. Nu får jag för min del säga, att jag och även andra inom utskottet ställde oss rätt betänksamma mot en sådan utvidgning av de sociala representanternas antal. Man kan ju tänka sig, att om man slår in på den vägen, de sociala representanterna i de olika distrikten skulle kunna representera rätt olika synpunkter med avseende på de frågor, som de hade att behandla, och man skulle ju kunna förmoda, att detta, i stället för att medföra en fördel, tvärt om skulle kunna åstadkomma en viss oreda just i de frågor, som gällde sociala spörsmål.

Nu sade den föregående talaren, att han lade tonvikt på det skäl, som vi först anförde, nämligen det, att icke ärendet blivit behandlat så grundligt, som man anser, att ett dylikt ärende bör be-

handlas. Men det är icke bara detta formella skäl, som varit bestämmande för utskottets avstyrkande, utan även andra, fullt realla skäl.

Nu är det så, att det hela vilar på en promemoria, som chefen för järnvägsstyrelsen avgivit. I denna säger han vad som skulle vara uppgiften med denna järnvägsfullmäktige. Han skulle rådfrågas — ty han har icke beslutanderätt — i exempelvis viktigare ärenden angående personalens avlönings- och anställningsvillkor, angående dess tjänstgöring och tjänstgöringsförhållanden i övrigt, viktigare ärenden angående fastställande av instruktioner för personalen, ärenden angående typerna för bostadslägenheter avsedda att upplåtas till personalen samt ärenden angående välfärdsanordningar. Härtill bör komma klagörenden angående tjänstetillsättning samt angående förflyttning, entledigande och avsked och slutligen angående bestraffning.

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.
(Forts.)

Nu har man ju lagt an på att de affärsdrivande verken skola få en viss uniformitet sig emellan, och det finnes ju för behandlingen just av de frågor, som här föreligga, en gemensam lönenämnd och en gemensam bostadsnämnd, som höras just i sådana frågor och som ha att avgiva sina yttranden. På det sättet får man inom de affärsdrivande verken en viss enhetlig behandling icke endast av lönefrågor, utan även av andra frågor, som röra verken. Det förefaller då litet egendomligt, att ehuru denna nämnd blivit hörd rörande alla övriga poster, som här föreslagits såsom nya poster inom järnvägsstyrelsen, icke lönenämnden och icke heller bostadsnämnden blivit hörda just angående denna. Detta förefaller så mycket egendomligare, som, när lönenämnden yttrade sig om de andra posterna, den sade just i inledningen till sitt yttrande de ord, som citerats av utskottet och som blivit anförda av föregående talare. nämligen det, att man skulle »framgå med försiktighet, då fråga vore om organisatoriska detaljförändringar, vilka, även om de i och för sig kunna synas relativt obetydliga, likväl ägde samband med den bestående organisationsformen i dess helhet».

Nu har man frågat sig med hänsyn till de försök, som gjorts att inom de affärsdrivande verken iakttaga en viss uniformitet, varför just inom järnvägsstyrelsen det skulle behövas en fullmäktig, som skulle företräda sociala ärenden. Det föreläge icke fråga om införande härav inom vattenfallsstyrelsen eller telegrafverket o. s. v., och man kunde icke finna någon särskild anledning, varför just inom järnvägsstyrelsen det skulle finnas en så beskaffad person, annat än just på grund av den omständigheten att järnvägarnas generaldirektör har lämnat in en promemoria, om vilken varken dessa nämnder, som jag nyss erinrade, haft tillfälle att yttra sig och icke heller socialstyrelsen, som, då det gäller spörsmål av social art, dock borde hava fått säga sitt ord. Nu vet man åtminstone, att, beträffande överenskommelser med de lägre tjänstemännen och arbetarna inom järnvägsstyrelsen och övriga affärsdrivande verk socialstyrelsen är sysselsatt med och snart skall lägga fram ett förslag till förhandlingsordning. Redan där finnes det en grund,

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

som på sätt och vis skall bliva gemensam för dessa verk, och man tycker, att man kan avvakta och se, vad den innebär, innan man från järnvägsstyrelsens sida vidtager några åtgärder, som antingen skulle sammanfalla med eller gå på sidan om vad nu socialstyrelsen skulle komma med. Jag får för min personliga del säga, att de personer, som redan nu sitta i järnvägsstyrelsen, väl i alla fall vunnit så pass mycken erfarenhet beträffande det sätt, på vilket man skall ordna för arbetarna, att de på grund av sin verksamhet borde hava någon inblick i de sociala ärendena, och att man möjligen därför icke behövde insätta någon representant, som speciellt representerade de sociala synpunkterna. Och jag tror, att det är olämpligt att göra det, innan man kan så att säga göra det över hela linjen.

Jag vill visst inte underskatta betydelsen av att man tager hänsyn till de sociala frågorna, då det rör en så stor kår som den, som lyder under järnvägsstyrelsen, men jag tror, att lösningen kan vinnas på annat sätt och jag tror, att riktlinjer i detta fall kunna givas för alla verken av socialstyrelsen. Jag kan icke neka till att föreliggande förslag på mig har gjort intryck av vad en av mina socialdemokratiska kamrater i stadsfullmäktige brukar kalla för »socialt kvaacksalveri». Jag tror verkligen icke, att det kan vara behöfligt att gå den här vägen, men i varje fall har man ansett, att, såsom nu ärendet ligger, man åtminstone kan intaga en avvaktande ställning, och på grund av vad jag sålunda anfört ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr statsrådet *Svensson*: Herr talman, mina herrar! Den ifrågakarande propositionen har ju framlagts av min företrädare i ämbetet, som ju också har såsom riksdagsman här försvarat densamma. Då jag emellertid delar den uppfattning och de utgångspunkter, från vilka denna proposition har kommit till, skall jag be att få säga några ord.

Det har anförts såsom det första och som det vill synas det avgörande skälet i utskottsutlåtandet för avslag, att saken icke har varit underkastad en sådan förberedande behandling, som vore önskvärd. Detta har understrukits av den siste talaren. Jag förstår icke för min del, vilka synpunkter som en utredning om denna sak skulle förmå att bringa i dagen, som icke så att säga giva sig själva redan vid ett ganska flyktigt bedömande av saken, utan någon utredning. Det synes mig ligga i öppen dag, att i en förvaltning av den omfattning, framför allt då det gäller personalantalet, som statsbaneförvaltningen det måste vara en brist att där icke finnes någon *speciell målsman* för de sociala synpunkterna. Vad som i det fallet gäller om den centrala förvaltningen, gäller också ifråga om distriktsförvaltningen, och jag skulle vilja för min del säga, att det gäller i ännu högre grad beträffande distriktsförvaltningen. Den omständighet, som utskottet har åberopat i sitt utlåtande och som även den siste ärade talaren omnämnde, att det nu har tillkommit ett par organisationer, avsedda att behandla vissa spörsmål gemensamma för

kommunikationsverken, nämligen kommunikationsverkens lönenämnd och kommunikationsverkens bostadsnämnd, anser jag icke vara av beskaffenhet att överflödiggöra att det i förvaltningen finnes någon speciell företrädare för sociala synpunkter. Det är alldeles klart, att de ifrågavarande nämnderna icke kunna belastas med detaljer och med specifall, och de stå icke vare sig förvaltningarna eller personalen så nära, att de hava möjlighet att på detta område ersätta och göra samma nytta, som en speciell målsman i förvaltningen skulle kunna göra.

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.
(Forts.)

Den siste ärade talaren framhöll, att det var rätt egendomligt, att man skulle speciellt för järnvägsförvaltningen införa denna socialfullmäktiginstitution, då man icke reflekterar på att göra det i de andra affärsdrivande verken. Med anledning därav vill jag erinra, att med avseende å vattenfallsstyrelsen — frågan om dess organisation har ju nyligen behandlats av riksdagen — det uttryckligen sagts ifrån såväl av Kungl. Maj:t som av riksdagen, att en av styrelseplatserna i vattenfallsstyrelsen skall vara så att säga vikt för de allmänna och sociala intressena. Där har man således i princip redan gått in för en anordning av liknande beskaffenhet som den, som här föreslås med avseende på järnvägarna.

Ja, nu hava några reservanter här yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition i den modifierade formen, att man vill insätta en socialfullmäktig i själva styrelsen, men däremot icke vara med om användande på försök av några sociala representanter i distriktsförvaltningarna. Jag beklagar för min del, att icke heller reservanterna velat gå längre, ty, som jag redan förut har yttrat, så är det min mening att det måhända är ännu viktigare, att de sociala intressena kunde få någon representant i lokalförvaltningarna än att så sker ifråga om den centrala styrelsen. Distriktsförvaltningarna ligga ju dessa spörsmål, varom här är fråga, närmare, och i ortsförvaltningarna framträda de frågor, i vilka de sociala synpunkterna skulle behöva vara företrädade på ett mera direkt och handgripligt sätt än i den centrala förvaltningen, och jag tror, att det således skulle vara till en mycket stor nytta, om man kunde få göra detta försök, som här är ifrågasatt.

Då emellertid ett enhälligt statsutskott är en så mäktig faktor i riksdagen, att det torde vara tämligen utsiktslöst att söka, huru önskvärt de än vore i detta fall, få den bruten, skall jag också inskränka mig till att uttala önskvärheten av att reservanternas förslag vinner kammarens bifall.

Herr Schotte: Herr greve och talman, mina herrar! Efter det sista anförandet från regeringsbanken kan jag fatta mig kort i denna sak, men jag har emellertid ansett mig böra yttra några ord med hänsyn till att jag under ärendets tidigare skede har haft tillfälle att ägna det en viss uppmärksamhet.

Den promemoria, som den ärade representanten för statsutskottet åberopat, har tillkommit i samråd mellan departementschefen och vederbörande inom järnvägsstyrelsen. Jag erkänner gärna, att det är

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

en formell brist, som emellertid icke kan läggas mig till last att, innan propositionen sedermera framlades, icke officiella yttranden från styrelsen och kanske också från såväl bostadsnämnden som lönenämnden infordrades. Det är sannolikt, att propositionen därigenom kunnat vinna ökad kraft och åtskilliga i utskottet och kammaren framkomna missförstånd undanröjdas. Emellertid är det vidtagna förhållandet icke enastående, utan det har nog förekommit, att Kungl. Maj:t framlagt förslag på grundval av uttalanden och promemorian, som äro avgivna av vederbörande chef. Jag lämnar emellertid den formella frågan å sido. Jag tror icke, att man behöver fästa den vikt vid densamma, som utskottet har gjort; och det kan ju icke vara lämpligt att belasta propositionerna med alla möpliga utlåtanden.

Det uppdrag, som skulle lämnas den nye fullmäktigen i järnvägsstyrelsen, är kanske icke heller så adekvat uttryckt i framställningen från järnvägsstyrelsens chef, då det ju uppenbarligen är meningen, att denne socialfullmäktige skall vara inne även i de frågor, som röra förhållanden, som förberedelsevis behandlas av lönenämnden och bostadsnämnden och som ofta äro av vida större räckvidd än de i promemorian angivna.

Det är givet, att när man använder uttrycket »socialfullmäktig», så har man gjort det på grund av en hävdvunnen sed att tillägga ordet »social» en viss allmän betydelse för personalfrågor och för en hel del andra välfärdsfrågor, som närmast äro av intresse för personalen, men som även beröra förhållanden, som angå järnvägen i sin helhet och förhållandet till den trafikerande allmänheten. Det är därför i viss mån i brist på ett annat ord, som man använt uttrycket socialfullmäktig, och det har visst aldrig därmed varit meningen att därigenom skulle införas något »socialt kvacksalveri» inom järnvägsstyrelsen.

Det, som jag för min del emellertid fäster ännu större vikt vid än vid en socialfullmäktig inom järnvägsstyrelsen, är de föreslagna representanter för praktiska intressen och för personalintressen, som skulle inrättas vid distriktsförvaltningarna. Det kan icke hjälpas, att distriktsförvaltningarna, såsom järnvägsorganisationen är lagd, spela en mycket stor och betydande roll, och att järnvägarnas både ekonomi och möjligheter att tillgodose såväl trafikens som personalens krav i hög grad äro beroende av, huru dessa distriktsförvaltningar äro organiserade och fungera. Det är alldeles givet, att det skulle vara av synnerligen stor betydelse, om en del praktiska synpunkter komme in i distriktsförvaltningarna på ett annat sätt än som hittills varit möjligt, och om man redan inom dessa förvaltningar på ett auktoritativt och vederhäftigt sätt kunde komma till tals mellan ledningen och personalen i en hel del frågor, som eljest skulle kunna åstadkomma åtskilliga slitningar. Det är också så, att alla distriktschefer och ledamöter i distriktsförvaltningarna — på ett undantag när —, vid det sammanträde, som på sin tid hölls med dem, förklarar, att det vore av synnerligen stor betydelse att socialrepresentanter i dessa förvaltningar inrättades, och att de vore synnerligen tacksam-

ma för att förslag därtill framkommit. Såsom emellertid förhållandena nu ligga, torde denna tanke på personalrepresentanter i distriktsförvaltningen för denna riksdag säkerligen icke vara möjlig att genomdriva.

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

Det har gjorts en del speciella anmärkningar varför man just velat tillgodose järnvägsstyrelsen med stadfullmäktig och ej samtidigt de andra affärsverken. Herr statsrådet har redan påpekat att man begärt dylik fullmäktig i vattenfallsstyrelsen, men uppenbart är, att hos järnvägsstyrelsen, som har den största förvaltningen och där, ekonomiskt, tyngden av statens hela affärsverksamhet vilar, behovet är större än inom andra områden. Jag skulle emellertid för min del icke hava tvekat att, i den mån organisationerna äro något så när likställda, föreslå inrättandet av dylika poster även för de andra affärsledande verken.

Man hänvisar nu till att man väntar en förhandlingsordning. Ja, det känna många till, även riksdagens ledamöter, att den frågan varit uppe under en längre tid och befunnits vara av mycket svårlost art. Det är icke heller meningen med dessa socialfullmäktige, att de på något sätt skulle kunna ersätta de överläggningar och underhandlingar som en förhandlingsordning kunde medföra eller träda in såsom förhandlande mellan parterna eller medla mellan partiernas intressen, utan socialfullmäktige avse framför allt att genom att fylla syftet att giva praktiska råd och företräda den stora personalens intressen, giva förvaltningen möjlighet att driva statens järnvägar både på ett ekonomiskt lämpligt sätt och på ett sätt, som också tillgodoser de berättigade intressen, som kunna finnas hos den stora järnvägspersonalen. Fullmäktige skola icke bliva överflödiggjorda genom en förhandlingsordning, och de komma icke heller själva att överflödiggöra en förhandlingsordning. Det är två saker, som äro alldeles skilda åt.

Det är tydligt, att det motstånd, som mött denna sak, till någon del beror på den bristande utredningen, men det beror också på bristande förståelse för de synpunkter, som härvidlag böra bliva gällande. Det måste vara av stor betydelse och kommer säkert snart att allmänt erkännas, att representanter för personalintressena få tillmätas något litet rum vid ledningen av en så stor förvaltning, som statens järnvägar är.

Jag har för närvarande, såsom situationen är, icke annat yrkande än på bifall till reservationen.

Herr Winberg: Herr talman, mina herrar! Jag kommer för ovanlighetens skull att i denna fråga ansluta mig till den uppfattning, som utskottsmajoriteten har givit tillkänna i sitt utlåtande, men jag kommer att göra det på betydligt andra grunder än utskottsmajoriteten gjort. Utskottet anför egentligen som huvudskäl dels det rent formella skälet att ärendet icke genomgått den vanliga utredningsproceduren, d. v. s. att järnvägsstyrelsen icke yttrat sig över detsamma. Man kan ju göra den anmärkningen, men jag vet verkligen icke, vad det skall tjäna till, då man vet, att förslaget såsom

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.
(Forts.)

sådant har kommit från chefen för statens järnvägar. Då är väl järnvägsstyrelsens ställning till frågan därmed given.

Vidare kan jag icke ansluta mig till utskottets motivering i det avseendet att såsom skäl för avslag skulle föreligga nödvändigheten av att gå synnerligen försiktigt till väga, då fråga vore om inrättande av nya befattningar. För min del anser jag, att skulle denna befattning komma att bli av den betydelse, som man vill göra gällande på det håll, där man rekommenderar saken, så skulle det vara en mycket dåligt placerad sparsamhet att icke också gå med på de utgifter, som skulle vara förenade därmed. Emellertid kommer jag, som sagt, rent personligen till samma uppfattning som utskottet, och detta av följande skäl.

Ett avstyrkande från min sida låter nog så märkvärdigt, då det är fråga om inrättande av en socialfullmäktiginstitution vid statens järnvägar, som huvudsakligen skulle hava att representera de sociala synpunkterna på frågorna och företrädesvis att hävda personalens rättmätiga intressen vid vissa ärendens avgörande. Och det skulle naturligtvis aldrig falla mig in att gå emot ett sådant förslag, om jag hade den uppfattningen, att institutionen i fråga verkligen också skulle komma att fylla denna uppgift. Men, mina herrar, ni få ursäktat mig, att jag har samma uppfattning, som kommit till uttryck från vice talmannens sida, att här egentligen närmast är tal om ett socialt kvacksalveri utan motsvarande realitetsinnebörd, när man går att omsätta förslaget i praktiken, ty om man tittar litet närmare på den ställning, som denne fullmäktige skulle intaga, så finner man, att han skulle bli utan rösträtt i järnvägsstyrelsen. Han skulle bli en fullmäktig, som kallades till endast ett eller annat sammanträde, när ett ärende av visst slag skulle avgöras, utan att på något sätt ha fått vara med om *den förberedande behandlingen* av ärendet. Ja, frågan är verkligen: kan det sägas, att en dylik institution komme att bli av en sådan betydelse för de sociala synpunkternas och personalintressenas tillvaratagande, som man vill göra gällande? Nej, mina herrar, det kan ej bli tal om det. Jag förstår så väl: uppslaget har kommit från statsbanornas generaldirektör, som är rik på uppslag, men jag kan ej komma ifrån den uppfattningen, att man här har kastat fram ett projekt, genom vilket man vill få fram skenet av att personalens intressen skall på ett tillbörligt sätt bli beaktade, men som i verkligheten kommer att bli en utväg att komma ifrån det naturliga tillvägagångssättet att hålla sig i kontakt med personalens organisationer. Det är och förblir huvudkontentan av det hela att här skapa fram något, som gör det möjligt att svara organisationerna: det där behöva ni ej befatta er med, vi ha en social representant nu, och den tillvaratager personalens intressen. Nu förstår jag väl, att just denna synpunkt kan utgöra en lockelse för många i denna kammare att gå med på förslaget, och då skulle jag vilja säga herrarna, att vare sig det ser mindre lockande ut eller ej, kunna vi ej komma ifrån den rent naturliga utvecklingsvägen här, nämligen den, att personalens fackliga organisationer äro de, som närmast få lov att här representera personalens rättmä-

tiga intressen. Jag har ej något emot, att det skapas en institution inom själva styrelsen, om det är möjligt att också där få ett organ, som direkt representerar personalens intressen, men då får man ej giva den institutionen en dylik skenställning, som man här gjort, utan då måste man upptaga det förslag, som behandlats på en hel del håll här i landet, nämligen att insätta en eller flera representanter i *styrelsen* med samma beslutanderätt som styrelsens övriga ledamöter. Det förslaget kunna vi reflektera på. Såsom ett annat förslag kan väl även framställas inrättandet av en särskild byrå inom styrelsen för handläggning av personalärenden. Då komme frågan att lösas på ett helt annat sätt, än som fallet är i detta förslag.

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

Då jag har denna syn på saken, borde jag naturligtvis förvåna mig över att samtliga socialdemokrater i utskottet ha gått på reservationen för det kungl. förslaget. Jag föreställer mig, att det är den välvilligaste tydning jag kan ge av detta sakförhållande, om jag säger, att de i detta fall icke reserverat sig närmast som socialdemokrater utan mera som representanter för regeringspartiet. Men det kan ju ej hjälpas, med den 20-åriga erfarenhet jag har om förhållandena på järnvägsmannaområdet, vill jag varna för att kasta sig på detta projekt utan vidare, ty även om ej riksdagen menar det, så kommer det kanske från ämbetsmannahåll att utnyttjas så, att det kommer att bli ett slags ersättare för det naturliga språkrör, som personalen har i sina organisationer. Och när saken ligger så, så finnes ingen anledning att här nappa på den krok, som man lagt ut.

Beträffande frågan huruvida det skulle ha den största betydelsen att få en dylik fullmäktig inom järnvägsstyrelsen eller sociala representanter inom distrikten, får jag för min del säga, att jag måste ställa mig ännu mera tveksam, då det är fråga om att inaugurera denna form även på distrikten, och det är ej därför, att jag ej fullväl förstår, att det skulle behövas betydligt mera förståelse för de sociala synpunkterna även inom våra distriktsförvaltningar, utan just därför, att den ställning, som innehavarna av en dylik befattning i distrikten skulle få, bleve ohållbar, och att detta endast skulle leda till att ännu mera förvirra förhållandena än att reda ut dem och ordna desamma — det är därför, säger jag, som jag nu i första hand anser, att särskilt vad distrikten beträffar denna tanke är alltför omogen att nu omsättas i den form som är föreslagen, och detsamma gäller beträffande fullmäktigen i järnvägsstyrelsen. Vi få ej förbise det, mina herrar, att det hjälper ej att på detta sätt hålla på att lappa den ena gången här och den andra gången där på en institution, som enligt mitt förmenande i verkligheten skulle behöva få en grundlig omläggning. och det kan givas tillfällen, då situationen är sådan, att ingenting är bättre än något, d. v. s. i de fall, att något bara suddar ut och omöjliggör ett verkligt praktiskt ordnande av förhållandena. Det är därför som jag anser, att ett bifall till vad Kungl. Maj:t här har föreslagit endast skulle giva anledning till att förvirra förhållandena i stället för att reda ut dem.

Så måste jag till sist säga, att det hade vittnat om en bättre förståelse för de sociala synpunkternas tillgodogörande på detta om-

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

råde, om Kungl. Maj:t nu efter åtta års utredningsarbete hade varit färdig med förslag till en förhandlingsordning emellan vederbörande befattningshavare och ledningen vid statens verk — en fråga, som visserligen icke denna kammare haft tillfälle att uttala sig om, men som andra kammaren vid två särskilda tillfällen, senast 1912, har uttalat sig i, och i vilken fråga utredning allt sedan dess lär ha pågått, ehuru någon livsyttning från denna utredning icke har förnummits sedan sommaren 1913. Det skulle, säger jag, ha varit en betydligt mera tacksam uppgift för Kungl. Maj:t att taga upp den frågan och se, om den är för alltid begraven eller om man möjligen kan få fram den ur den tillfälliga grav, där den legat i åtta år, och få fram den till något förverkligande.

Icke av något förbiseende av de sociala synpunkternas rätt till tillgodoseende inom statsförvaltningen och särskilt järnvägsstyrelsen, utan just därför, att jag anser, att en lösning som den här föreslagna är sämre än ingen lösning alls, föredrager jag, att denna fråga icke för närvarande löses, och på grund härav, nödgas jag herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Holmquist: Jag tänker ej göra ett försök att gentemot den siste ärade talaren påvisa, att det åtminstone från min sida ej är något politiskt bedrägeri, som jag far med, utan endast möjligen en brist på inneboende sakkunskap i förevarande fråga. Han förklarade helt enkelt, att här var en krok utlagd för att tilläventyrs någon stackars fisk skulle hugga fast vid den. Jag skall icke försöka att i något avseende för kammaren utreda, att så icke har varit fallet, men då en sådan framstående ledamot av parlamentet som herr Lamm har förklarat, att det här är någon sorts kvacksalveri, socialt kvacksalveri, så tillåter jag mig dock säga, att om det vore fallet, då har verkligen, såvitt jag kan begripa, statsutskottet gjort sig skyldigt till ett sådant kvacksalveri redan då utskottet behandlade frågan rörande vattenfallsstyrelsen, som var före för ej så rasande många dagar sedan. Där säger statsutskottet — och även herr Lamm var såvitt jag vet närvarande, åtminstone förefaller det mig, som om hans namn är tecknat under utlåtandet — där säger utskottet: »Mot den nuvarande sammansättningen av vattenfallsstyrelsen har invänts, att i densamma saknades särskild målsman för de allmänna sociala intressena. I anledning härav anser sig utskottet böra erinra, att detta spörsmål icke direkt sammanhänger med frågan om vilken av de två nu till behandling förevarande organisationsformerna kan anses vara den lämpligaste. Vid sitt val av ledamöter är Kungl. Maj:t icke bunden genom några särskilda föreskrifter utöver de allmänna riktlinjer som utstakades, då styrelsens organisationsfråga var före vid 1908 års riksdag. Det framhölls då, att de fyra bisittande ledamöterna borde representera den praktiska erfarenhet och sakkunskap, som styrelsen olika riktningar för en affärmässig skötsel av verket borde inom sig inrymma. Några särskilda kvalifikationer för var och en av de fyra ledamöterna ansågs icke böra uttryckligen föreskrivas, utan borde det överlämnas åt Kungl. Maj:t att lämpa styrelsens sammansättning

efter utvecklingen och beskaffenheten av de arbeten och uppgifter, som densamma under olika tider kunde få sig förelagda». Så säger utskottet vidare: »Dessa allmänt hållna uttalanden kunna enligt utskottets mening icke anses utgöra hinder för Kungl. Maj:t att, därest så befinnes lämpligt, vid utseendet av ledamöter i styrelsen tillgodosä de uttalade önskemålen, att jämväl sakkunskap från andra områden» — här uppenbarligen även de sociala — »än de, som nu äro företrädde, skall kunna bliva representerad inom densamma».

Jag ber att få påpeka, att då statsutskottet hade detta uttalande, då funnos båda de här nämnderna, både lönenämnder och bostadsnämnden, men det ansågs ej utgöra något hinder på den tiden för att Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt att insätta personer med vissa sociala kvalifikationer i den styrelsen. Jag tror, att om man vill läsa detta sådant det verkligen föreligger, så är det samma förhållande, som Kungl. Maj:t nu vill ha representerade i järnvägsstyrelsen. Man var då modig, men är nu mindre modig, men jag påstår, att det är lika litet nu socialt kvaacksalveri i det här föreliggande förslaget, som det var i fråga om vattenfallsstyrelsen i det uttalande utskottet då angav.

Herr Möller: Herr talman, mina herrar! Jag är för min del något förundrad över den behandling, som detta ärende har fått i statsutskottet, ty man må betrakta det för övrigt hur man vill, så visar sig statsutskottet, i en tid när kraven på att arbetarne skola ha direkta representanter uti även den enskilda industriens förvaltning, åtminstone i vissa fall, framdrivas med oemotståndlig kraft ute i världen nästan överallt, och i en tid då hela den industriella demokratiens problem måste komma att mer och mer aktualiseras, — då visar sig statsutskottet, säger jag, inte ha den ringaste förståelse för den synpunkten, att man uti statens affärsdrivande verk kan anse det lämpligt, att arbetarne få någon enda direkt representant. Om jag finge fatta herr vice talmannens yttrande, att detta förslag om en socialfullmäktig vore ett uttryck för »socialt kvaacksalveri», på det sättet, att herr Lamm i stället önskade, låt mig säga införandet av ett verkligt arbetarråd uti järnvägsstyrelsen, då skulle jag kunna förstå honom, men jag får erkänna, att jag är tveksam, huruvida herr vice talmannen har lust att gå till sådana åtgärder. Skulle det bekräfta sig, att det är en sådan tankegång, som ligger bakom hans yttrande om det nu ifrågavarande förslaget såsom socialt kvaacksalveri, så skall det naturligtvis från min sida med stor tacksamhet inkasseras. Nu är det min uppfattning, att vi komma att här i vårt land, liksom förhållandet är ute i världen, få driva hela vår samhällsekonomiska organisation in på nya banor för att människorna över huvud skola kunna bli något så när tillfredsställda. I det avseendet utgör naturligtvis förslaget om en socialfullmäktig — så långt har herr Winberg rätt — ej alls en lösning av det svåra problem, som kommer att föreligga. Jag har den uppfattningen, att hela frågan om hur arbetarklassen skall kunna uppnå större likställighet med innehavarna av produktionsmedlen och större likställighet även inom statens affärsdrivande verk, det problemet löses ej, om man ej tar sig tid till grund-

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.
(Forts.)

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

liga undersökningar och grundliga utredningar om hur det lämpligast bör lösas. Men detta hindrar naturligtvis ej, att i och för sig den principen är riktig, att arbetarna böra bli företrädare på skilda håll bland annat i järnvägsstyrelsen, och jag måste, då herr Lamm särskilt förvånade sig över, att man valt järnvägsstyrelsen som utgångspunkt, säga, tvärtom detta val är mycket naturligt, då järnvägsstyrelsen är landets största arbetsgivare det är fråga om, då det alltså gäller en representant för den största samlade arbetspersonal, som över huvud är anställd inom något verk, vare sig enskilt eller statens. Jag vill säga, att även om man önskar grundliga utredningar så är det väl önskvärt, därest man för övrigt är övertygad om principens riktighet, att de här förhållandena provisoriskt ordnas på ett mera tillfredsställande sätt än nu, genom att ge arbetarna någon representant i sådana här verk. Det är klart, att för min del jag skulle anse, att det hade varit riktigare och bättre, om arbetarna själva finge *välja* en representant, men jag erkänner utan vidare, att på grund av hela vår järnvägsförvaltnings organisation och för övrigt organisationen av alla våra affärsdrivande verk, så är det f. n. rimligare och lämpligare, att man går den andra vägen och låter Kungl. Maj:t utnämna några sådana representanter för arbetarna. Det kan väl knappast råda något tvivel om att Kungl. Maj:t kommer att vid personvalet taga all hänsyn till de önskingar, som framställas från arbetarnas egen sida. Jag tror sålunda att i den mån över huvud en sådan sak som en socialfullmäktiginstitution kan göras fruktbärande, så kan man för närvarande vinna lika mycket genom en utnämning som genom ett direkt val.

Ja, jag menar alltså, att reservanterna här representera den riktiga ståndpunkten, och att deras förslag ligger uti den rätta utvecklingslinjen. D. v. s. genom bifall till reservationen tar man ett steg, som under alla omständigheter kan försvaras, till båtnad för arbetarna och även till båtnad för samhället, därför att vad som i det här fallet är till båtnad för arbetarna, det kommer alltid också att bli till båtnad för samhället självt.

Jag blev inte precis förvånad, men i alla fall något besynnerligt berörd av herr Winbergs yttrande. Vore det tänkbart, att inrättandet av en socialfullmäktigtjänst skulle medföra alla dessa fruktansvärda faror för arbetarklassen eller för järnvägspersonalens organisationer, ja, då erkänner jag, att man med rätta skulle kunna vara betänksam. Herr Winberg såg här växa upp i en ensam stackars socialfullmäktigs person en ersättare för järnvägspersonalens hela organisation. Varje gång arbetarna komme med något yrkande eller något krav skulle järnvägsförvaltningen kunna säga: ni ha ju en representant i vår fullmäktiginstitution, vi behöva ej alls tala med er, vi ha ej mera med er att göra. Jag vill säga, att det finnes varken rim eller reson uti herr Winbergs mening. Man kan ej ha någon som helst respekt för en sådan frihandsmålning av verkningarna av en dylik institution. Det blir ju bland annat herr Winbergs sak att sörja för att arbetarorganisationernas ställning inom järnvägarna icke på något sätt av detta kommer att försvagas, och jag är för min del övertygad om

att allt sådant tal från herr Winbergs sida är bara prat i luften utan något som helst innehåll.

Ja, jag skall inte vidare uppehålla mig vid saken. Jag är övertygad om att kammaren, därest den i detta fall skulle bifalla reservationernas hemställan, gör en gärning, som är nyttig för järnvägarnas arbetare och som är gagnelig för hela samhällets utveckling.

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.
(Forts.)

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr vice talmannen: Jag skall endast med några ord bemöta några yttranden, som här ha blivit fällda. Beträffande vad den siste ärade talaren sade, så är det ej på något sätt i promemorian eller propositionen pekat på, att detta skulle bli vad han kallar en arbetarrepresentant utan, det skulle bli en fullmäktig, som skulle biträda vid vissa uppgivna ärenden, ärenden av en sådan art, att de redan nu kunna vara föremål för behandling av den lönenämnd och den bostadsnämnd, som äro gemensamma för kommunikationsverken, och i vilka i alla fall nu sitter en del av arbetarrepresentanterna vid de olika affärsdrivande verken. Under sådana förhållanden har jag för min del ansett, att det ej påkallas just i järnvägsstyrelsen en speciell representant för de sociala uppgifterna, och det är ej heller, så vitt jag förstår, meningen att införa en sådan i de andra affärsdrivande verken.

Nu vill jag säga, att det yttrande, som jag fällde om socialt kvacksalveri och som givit anledning här till så mycket repliker, det var verkligen ett ord, som jag lärt mig av en socialdemokratisk kamrat i stadsfullmäktige, och uttrycket står verkligen för min personliga del och ej alls för statsutskottet, lika litet som jag annars alltid till alla delar instämmer i den motivering som förekommer i statsutskottets utlåtanden.

Nu har herr Holmquist citerat vad jag yttrade, när det var fråga om omorganisation av vattenfallsstyrelsen, och han ville lägga på mig, att jag då på något sätt skulle ha velat förorda, att det skulle vara en särskild representant för de sociala ärendena i den styrelsen. Det är nu mycket obehagligt att behöva citera sig själv, men jag skall be att få upprepa vad jag vid det tillfället sade, eftersom det nu finnes tryckt i kammarens protokoll. Frågan gällde då, huruvida man skulle ha en representant för de sociala ärendena i vattenfallsstyrelsen. Det ville utskottet ej gå med på eller ens taga någon bestämd position till. Då tog jag mig friheten säga: »Vad beträffar representanten för de sociala intressena får jag fästa uppmärksamheten på, att i fråga om de affärsdrivande verken sitter redan en lönenämnd och en bostadsnämnd, som verkligen ha till uppgift att tillvarata dessa intressen. Dessutom finnes ju socialstyrelsen, och enligt den uppfattning, som gjort sig gällande i en fråga, som senare förekommer till behandling i riksdagen» — jag syftade på denna fråga, som nu föreligger — »tror jag icke, att man inom statsutskottet, åtminstone icke inom den

Om tjänsteställningen för vissa, befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

avdelning jag har äran tillhöra, är så förfärligt begiven på att få in ytterligare representanter för sociala intressen i de affärsdrivande verken, då de kunna tillgodoses på annat och mera lämpligt sätt». Och så gick jag över till att säga, att om Kungl. Maj:t prompt ville ha en representant för de sociala intressena, så hade Kungl. Maj:t ju frihet att taga honom, bland de fyra, som statsutskottet tänkte sig. Det var vad jag sade, och i det sammanhanget vill jag bemöta en uppgift, som lämnades från statsrådsbänken. Jag har varit revisor i vattenfallsstyrelsen i 4—5 års tid. Där finnes ingen representant för de sociala ärendena. Att de ändå där ha blivit tillgodosedda på ett särskilt förtjänstfullt sätt, tror jag mig kunna bevitna, men det är därför, att man ju ej precis behöver vara specialist på de sociala ärendena för att kunna något så när förstå vad som behöves för arbetarnas tillgodoseende i vissa avseenden.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Julin, Teodor: När man försöker slå ihjäl en sak med ett slagord, försöker jag alltid skaffa mig en översättning på det där slagordet och se efter, om den kan ha samma effekt som slagordet självt. När man nu säger »kvacksalveri» om den här saken, så frågar jag mig vad som ligger i de tta ord, och det är ju att syssla med social verksamhet utan någon plan och reda. Är det alltså detta man vill göra i det här fallet? Nej, jag tror mig kunna säga, att det är alldeles raka motsatsen man vill göra. Man vill ju söka *organisera* den sociala verksamheten inom järnvägsstyrelsen och järnvägsförvaltningen i övrigt, och därför hade det varit för mig angenämast att få rösta för bifall till Kungl. Maj:ts förslag obeskuret, men man lär ej kunna komma fram till detta förslag här, utan måste nöja sig med att rösta med reservanterna, och jag gör det särskilt därför, att jag då slipper att rösta för utskottets motivering, i vilken följande passus förekommer: »I enlighet med beslut av nästföregående års riksdag har nämligen inrättats en för de fyra kommunikationsverken gemensam lönenämnd och bostadsnämnd, och vid sammansättningen av dessa nämnder har stor uppmärksamhet fästts vid att personalen och de sociala intressena skola bliva tillfyllest representerade.»

Jag tror ej någon tjänsteman, som känner förhållandena, vill skriva under att stor uppmärksamhet har fästats vid att personalen blivit tillfyllest representerad inom denna institution. Herr Winberg har tydligen alldeles förbisett, att denna passus förekommer här.

Jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Lindblad: Herr talman! Jag har ej varit med vid denna frågas behandling på avdelningen, men innan den upptages till handläggning hade jag den uppfattningen, att man möjligen skulle kunna gå med på den socialfullmäktige, som avsågs för järnvägsstyrelsen. Däremot hörde jag av andra ledamöter på avdelningen, att de ej ansåge sig kunna gå med på att inrätta socialfullmäktige

i distriktsförvaltningarna. Det är möjligt att om jag varit med vid behandlingen jag då stått som reservant för socialfullmäktigen i järnvägsstyrelsen. Men detta hade då skett med en viss tveksamhet, beroende därpå, att jag tror tiden vara synnerligen olämplig för utökning av tjänstebefattningar inom järnvägen. Såsom herrarna veta, sitter det en kommission, som fått det oangenäma uppdraget att söka vägar för statens järnvägar att kunna ekonomisera så, att deras affärer gå ihop. Denna kommission, uti vilken jag är medlem, har hållit på med förberedande arbeten en längre tid och kommit till åtskilliga resultat, som emellertid icke ännu äro fullt klarlagda. Men så mycket tror jag mig dock kunna säga, att det inom kommissionen råder den uppfattningen, att vissa omläggningar kanske kunna behövas för att få till stånd en organisation och form för förvaltningen, som genom större enkelhet och besparingar bättre motsvarar de ekonomiska möjligheterna än den nuvarande. Då är det kanske litet olämpligt att just nu tillskapa nya tjänster.

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

Jag delar naturligtvis i princip fullständigt den uppfattning, som här framförts av herr Möller. Jag tror, att vi måste komma dithän, att även arbetarna få ett visst inflytande på ledningen av de olika verkens angelägenheter, och att det därför är nödvändigt, att man tager, om också icke stora, så åtminstone små steg, tills man når ett sådant mål. Men innan man ännu sett, med vilket eller vilka förslag denna statsbanekommission kan komma i fråga om järnvägsstyrelsens organisationsformer för framtiden, tror jag icke, att det skulle vara lyckligt, om man ginge med på att här och där infoga nya befattningar, som det kanske icke är så lätt att sedan åstadkomma förändringar uti. Detta är det väsentliga skälet, varför jag ansett mig icke kunna följa Kungl. Maj:t i denna sak.

Jag kan därför i närvarande stund, trots att jag behjärtar det förslag, som kommit fram och de synpunkter och åsikter, som däri göras gällande, ej annat än yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Kvarnzellius: Det förefaller mig, som om den diskussion, vilken förts i denna sak, tydligare än något annat ådagalagt, att denna fråga icke föreligger i det fullständigt förberedda och utredda skick, som vore önskligt för att riksdagen skulle kunna taga ställning till densamma. Det är så många olika uppfattningar om vilken uppgift dessa sociala fullmäktige skulle hava och huru de lämpligast skulle vara placerade, att man endast på den grund kan ställa sig tveksam. När en del påstå, att det är riktigtast att gå den vägen, som reservanterna föreslå, nämligen att börja med en socialfullmäktig i järnvägsstyrelsen, så är det andra, som förmena, att största värdet av dessa fullmäktige skulle vara att hava dem i distriktsförvaltningarna. För min del tror jag, att den största realiteten ligger bakom den sista meningen, och att sålunda det största gagnet skulle kunna åstadkommas, om de placerades ute i landet i de olika distriktsens lokala förvaltningar. Men det beror helt och hållet på vem denna socialfullmäktige blir och under vilka former han kommer att utses och vilken som utser honom. Man kan tänka sig, att Kungl. Maj:t

Om tjänsteställningen för vissa befälningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

eller järnvägsstyrelsen förordnar en fullmäktig, som arbetarna icke alls hava förtroende för. Man kan också tänka sig, att arbetarna, om de skulle bestämma saken, kunde sätta in en person i förvaltningen, som distriktsförvaltningarna icke på villkor skulle vilja hava med, och då tror jag icke, att distriktsförvaltningarnas intresse för denna sak under sådana förhållanden skulle kunna bibehållas. Det är nog ett ganska ömtåligt område, som man här giver sig in på, och jag kan icke förstå herr Möllers anmärkning mot statsutskottet, då han förebrädde det för att icke hava någon förståelse i fråga om arbetarnas krav på medinflytande i förvaltningen av de stora affärsdrivande verken. Jag får verkligen säga att jag i närvarande stund tycker, att detta språk från det hållet är något underligt, när, som vi veta, den högsta chefen för vår järnvägsförvaltning, civilministern, representerar just det parti, som herr Möller företräder och att denne minister i vad han gör väl icke får anses vara utan kontakt med järnvägspersonalen, utan varje grad av »klassmedvetande». Just nu får man väl säga, att om något parti i vårt land kunde påstås hava inflytande på järnvägsförvaltningen, är det väl ändå arbetarepartiet. Och då skulle väl herr Möller icke hava någon särskild anledning att just nu komma fram med beklagande om bristande förståelse för denna sak. Den saken har för övrigt icke alls varit prövad av statsutskottet — jag har åtminstone icke fattat saken så, att med socialfullmäktig nödvändigt skulle förstås en arbetarerepresentant. Jag kan mycket väl tänka mig, att det i stället bleve en socialt vidsynt person, som icke kan räknas till arbetareled, vilken blir insatt som socialfullmäktig i järnvägsstyrelsen, och jag tror, att denna person skulle hava så stora kvalifikationer, att både herr Möller och andra skulle hava svårt att underkänna hans kompetens, men man är icke säker på att personalen vid statens järnvägar skulle känna sig fullödigt representerade av denne representant. För såvitt jag kan förstå, föreligger i detta sammanhang icke frågan, huruvida arbetarna skola hava en representant i järnvägsstyrelsen eller icke, det är en helt annan fråga; och jag får säga, att har det varit meningen med denna sak, då har det åtminstone varit synnerligen dunkelt uttryckt i den kungl. propositionen. Jag tror för övrigt icke, att det har varit järnvägsgeneralens mening. Det är ju dock möjligt, att han i någon mån kanske haft sin tanke riktad däråt. Jag vill icke bestrida detta, men det kan bli tillfälle för den av de tre civilministrar, som gått i elden för detta förslag, vilken nu inlämnat propositionen, att avgiva någon närmare förklaring över vilka kvalifikationer denne socialfullmäktig skulle äga.

Som frågan nu ligger, tror jag, att herr Winberg sett på frågan med mera praktisk och erfaren blick än de talare, som här förfäktat Kungl. Maj:ts förslag i den begränsade form, som det fått genom reservanternas framställning. Det är nog den praktiska erfarenheten, som i detta fall mera kommer fram ur herr Winbergs anförande än ur åtskilliga andra anföranden. Det är åtminstone min uppfattning, och jag tror aldrig att arbetarna komma att känna sig tillfredsställda med en sådan av järnvägsstyrelsen med dess nuvarande sammansättning tillsatt fullmäktig; helt annat skulle förhål-

landet vara, om de finge träda fram till förhandlingsbordet och genom en av deras organisation utsedd representant deltaga i rådplågningarna. Det andra blir med förlov sagt — jag begagnar det ordet en gång till — socialt kvaacksalveri. Det är ofrånkomligt att det blir så. Det är välment, men det blir icke det som tillfredsställer dessa grupper av medborgare, enär det är vad de själva kämpat sig fram till, de krav som de själva rest, och som kunna vinna respekt och gehör, som de intressera sig för. Ty om man kommer dem oåtsporda och välvilligt försöker giva dem något, sätta de icke synnerligen stort värde på det. Vad de åter själva arbeta sig fram till, detta har för dem det största värdet; och det är naturligt ty det är just vad den enskilde individen eller en organisation själv skapar fram genom sitt arbete, som den i första rummet sätter värde på.

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Winberg: Ja, herr talman, jag vill endast säga ett par ord. Herr Julin synes såsom huvudargument för att han skulle rösta med reservanterna framhålla, att han då sluppe att rösta för utskottets uttalande om lönenämnden. Jag vet, att lönenämnden icke är någon »persona grata» för herr Julin, och det är den förresten icke heller hos mig. Men jag anser, att detta nu icke betyder så mycket i detta sammanhang, ty jag har redan sagt ifrån, att då jag kommit fram till samma slutliga ståndpunkt som utskottet, har detta skett med en helt annan utgångspunkt och en annan motivering. Här skulle naturligtvis kunna framställas ett yrkande om bifall till utskottets yrkande med uteslutande av motiveringen, men då jag anser, att detta endast blir en formalistisk åtgärd, bryr jag mig icke om att göra detta.

Herr Möller förklarade sig vara besynnerligt berörd av mina uttalanden. Ja, tyvärr är det väl icke den första eller den sista gången, som mina uttalanden haft en sådan inverkan på herr Möller. Jag kan icke hjälpa detta. Vi få väl försöka vänja oss därvid. När herr Möller sedan förklarade, att han var fullkomligt övertygad om att Kungl. Maj:t skulle komma att taga all möjlig hänsyn till personalens önskningsar, när denna befattning en gång komme att tillsättas, så tror jag också detta. Men jag skulle misstaga mig synnerligen mycket, om icke Kungl. Maj:t, för den händelse reservanternas förslag går igenom, skulle till denna krävande plats kunna finna någon lämplig person bland de reservanter, som stå antecknade här.

Vidare sade herr Möller, att det skulle vara märkvärdigt, om järnvägsmännens organisation skulle förlora all makt, för den händelse detta förslag ginge igenom. Nej, det tror icke jag heller att den gör. Järnvägsmännens organisation kommer icke att ramla på detta, men det finns ingen anledning att från järnvägsmannahåll vara med om att tillskapa någonting, som blir en sten i vägen för den naturliga, framtida utvecklingen. Även om denna sten icke är så stor, att lasset stjalper, kommer den i alla fall att vålla obehag, och det kan jag absolut icke vara med om. Varför icke hellre se till de naturliga krav, som framförts! Personalen har i åtta år krävt, att

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

en förhandlingsordning skulle komma till stånd. När man löst den frågan, kommer det att bli en möjlighet till samverkan både från ledningens sida och för personalen, så att man kan komma fram med ett förslag, som man får pröva och sedan avgöra, huru man skall gå vidare för att inrikta sig efter de nya synpunkterna och nu rådande förhållanden. Det är den naturliga utvecklingens väg, och varje konstlad omväg skall komma att visa sig hava varit ett misstag. Det är därför jag intagit den ståndpunkt, som jag här hävdar.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Möller: Blott ett par ord! Herr Lindblad förklarade, att hans huvudargument för att han ställt sig på utskottets ståndpunkt var, att han icke skulle vilja skapa nya befattningsinnehavare. Ja, det låter ju alltid säga sig, men kan man på allvar göra gällande, att inrättandet av en sådan socialfullmäktigtjänst innebär upprättande av det slags nya befattningar, som man icke skulle önska? Jag tycker icke, att det skälet utgör någon verklig basis för ett avslagsyrkande.

Herrar Lamm och Kvarnzelius hava vidare förklarat, att det icke är säkert, att socialfullmäktigen skulle bli en arbetarerepresentant. Jag har tvärtom betraktat det som självklart, att det skulle bli en arbetarerepresentant, eljest erkänner jag, att jag icke begriper, vad man skulle med denna nya inrättning att göra. Jag förmodar, att därest kammaren efter denna debatt skulle biträda reservanternas förslag, det dock aldrig blir fråga om annat än att det skulle bli en arbetarerepresentant som utses.

Jag vågar väl säga, att redaktör Winberg i detta fall — liksom i många andra för övrigt — säkerligen icke representerar sin organisations majoritets mening. Det finnes ju bland reservanterna även medlemmar i järnvägsmanaförbundets representantskap, vilka i varje fall utan tvekan gått med på denna befattning, och jag tror mig förresten själv känna tillräckligt väl till stämningen inom järnvägsmanaförbundet för att våga säga, att man där är intresserad för att få befattningen till stånd. Herr Winberg tillät sig då den insinuationen, att platsen skulle vara vikt för någon av reservanterna. Såvitt jag kan finna, kan det väl åtminstone knappast gälla mer än en av dem, nämligen den ende järnvägsman, som här finnes bland reservanterna, och jag tycker uppriktigt sagt, att det är ganska otillständigt att komma med sådana insinuationer, som enligt min övertygelse äro byggda på den lösaste grund utan att hava något som helst med verkligheten att göra, i syfte att därmed skapa stämning mot en reservation. Detta har man verkligen rättighet att protestera emot.

Nu visar sig i herr Winbergs andra anförande för övrigt, att förhandlingsordningen är det stora argumentet, med vilket denna socialfullmäktig från hans sida skall slås ihjäl. Bevisningsmetoden är rätt naturlig för herr Winberg, tror jag, men den får väl ändå hos andra människor knappast anses hava något värde, ty det faktum, att man knappast ännu kommit med förslag till en förhandlingsordning, har över huvud icke med denna sak att göra. Det ena goda

kan väl inte utestänga det andra goda. Jag kan därför icke inse, att det, sedan herr Winberg själv tagit tillbaka sina förskräckliga farhågor för järnvägsmännens organisation, numera finnes kvar något av de argument, som herr Winberg i början radade upp emot detta förslag.

Jag tillåter mig, herr talman, att vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.
(Forts.)

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Om jag, när detta förslag förelåg i statsutskottet, kunnat få ett bestämt grepp om vad man avsåg med detsamma, av vilken karaktär den ifrågasatta fullmäktigen skulle vara, vilka uppgifter han skulle hava, vilket samband skulle förekomma mellan honom och de nya socialrepresentanterna i distriktsförvaltningarna, om att allt detta hade varit utrett och klart, så är jag övertygad om att jag för min del torde hava biträtt det föreliggande förslaget. Men jag tillhörde dem, som ansågo, att innan man voterar om inrättandet av en befattning, som enligt reservanternas egen mening torde komma att omedelbart kompletteras och med ett ytterligare antal på annat håll placerade tjänstemän, borde en närmare och utförligare utredning föreligga, och framför allt borde frågan hava behandlats av styrelsen för det verk, som saken närmast gäller.

Herr Holmquist yttrade i sitt första anförande, att om utskottet velat, hade nog utskottet kunnat utreda denna sak. Jag må säga, att herr Holmquist knappast borde vara den, som i detta fall borde klandra andra för bristande utredning. Det är ju herr Holmquist själv, som framlagt propositionen. Jag får dessutom säga, att statsutskottet icke kan åta sig att förebringa utredning i alla de frågor, i vilka en fullständig sådan icke föreligger. Det är för mycket begärt, att så skulle kunna ske. Jag tror sålunda, att utskottet i detta avseende haft goda skäl för sin tillfälligt avvisande hållning.

Jag sade nyss, att jag icke visste, vilken karaktär den ifrågasatta representanten skulle hava. Det är så mycket större anledning att få detta utrett, som det från ena hållet förklarats, att det naturligtvis skall vara en arbetarrepresentant, under det man från det håll, som framlagt propositionen, förklarar, att det icke är direkt avsett, att det skulle bliva en sådan. Jag tror alltså, att man jämväl i detta avseende behövde hava mera fasta konturer angående vilken karaktär denna nya funktionär skulle komma att äga.

Jag begärde emellertid knappast ordet, herr talman, för att säga detta utan för att i all vördsamhet få protestera emot ett annat uttalande, som nyss gjordes. En ärad talare på samma länsbank som jag ansåg sig icke kunna biträda utskottets hemställan, därför att han då därmed skulle bliva solidarisk med ett uttalande, som förekommer i motiveringen, och som lyder, att »stor uppmärksamhet fästs vid att personalen och de sociala intressena skola bliva tillfyllest representerade» vid sammansättningen av lönenämnden och bostadsnämnden. Jag vill i detta avseende erinra, att inom

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

bostadsnämnden förhåller det sig så, att av tre ledamöter äro två personalrepresentanter. I lönenämnden äro av sju ledamöter fyra personalrepresentanter, därav två representanter för lägre avlönade befattningshavare och två representanter för högre avlönade sådana. Jag ber att beträffande dessa ledamöter få säga, att jag tror, att representanterna i fråga, både när det gäller det förtroende, som de äga hos dem, vilka de representera, och när det gäller arbetsförmåga, kunskaper och insikter, de väl kunna tåla vid en jämförelse med dem, som uppträda som deras kritici. Dessutom förekommer i denna sjuermannanämnd ytterligare en socialdemokratisk ledamot av denna kammare, och då förefaller det mig, som om den ärade talaren icke har anledning att säga, att ur sociala synpunkter uppmärksamheten icke blivit fästad vid sammansättningen av denna nämnd. Beträffande samtliga dessa fem ledamöter vill jag framhålla — då jag naturligen ingenting säger om de återstående — att de i olika avseenden *väl* hålla måttet för den representation, som man avsett skola förefinnas i denna nämnd.

I själva sakfrågan tillåter jag mig att på de skäl, jag nyss anfört, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Den siste ärade talaren hade en argumentering, som på ett välgörande sätt skilde sig från den argumentering, om vilken herrar Winberg och Kvarnzelius voro ense. Det är ju så, såvitt man kan läsa ut av vad den siste ärade talaren i huvudsak yttrat, att de nya tjänstemän, som denna föreslagna representant i järnvägsstyrelsen skulle draga med sig, väcka hans betänkligheter och att det är för dessa som han anser att det skulle behövas en ordentligare utredning. Jag skulle kunna giva honom rätt på denna punkt. Det är alldeles tydligt, att utredningen är mindre tillfredsställande, när det gäller hela denna stab, men jag vill också fästa kammarens uppmärksamhet på att även reservanterna tagit avstånd från dessa tjänstemän ute i bygderna, tills en utredning blir färdig. Det som är betänkligt i saken är ju undanskjutet, och därför tycker jag, att den siste ärade talarens betänkligheter mot att gå in på tillsättandet av en personalrepresentant i järnvägsstyrelsen icke skulle behöva föreligga. Nu sade han visserligen, att han icke heller var på det klara med karaktären hos denna representantfullmäktig, och det var också detta, som utskottets ärade ordförande var inne på, ehuru på ett helt annat sätt och — enligt vad jag kunde fatta, ganska överensstämmande med herr Winbergs resonemang.

Jag vill först fästa den ärade utskottsordförandens uppmärksamhet på en felaktighet i hans anförande, när han talade om, att representanten skulle tillsättas av järnvägsstyrelsen. Det är väl ändå Kungl. Maj:t och icke järnvägsstyrelsen, som skall tillsätta denna representant, och det är väl ändå ingen skillnad mellan en representant tillsatt av Kungl. Maj:t eller en, tillsatt av järnvägsstyrelsen. Jag förstår uppriktigt sagt icke denna vändning i hans tal, ehuru den visserligen stod i en viss samklang med den vänd-

ning, med vilken han instämde i herr Winbergs yttrande om att det är ganska naturligt att arbetarpersonalen icke på detta sätt kan vara säker att få en representant som har deras förtroende. I detta sammanhang sade den ärade utskottets ordförande, att han inom utskottet aldrig hade hört talas om att det skulle vara en representant för personalen, som här skulle bli fullmäktig. Inte det? Ja, då måste den ärade utskottsordföranden varit upptagen på annat håll, under det debatten fördes. Jag vill också fästa den ärade utskottsordförandens uppmärksamhet därpå, att det ju i propositionen står så pass tydligt utsatt, att det icke borde hava varit svårt för honom att komma på den tanken, som alla reservanterna funnit självklar. Det står rent av i inledningen till departementschefens yttrande följande: »Det synes mig uppenbart, att åtskilliga av de personalen rörande frågor, som ankomma på järnvägsstyrelsens prövning, äro av den natur, att vid deras avgörande hänsyn bör tagas ej blott till järnvägstekniska eller affärsmässiga synpunkter, utan jämväl till förhållandena å det sociala området.» Det är bestämt utsatt, att det är fråga om de till personalen hörande frågorna. Sedan kommer ytterligare: »Jag finner det därför väl motiverat att styrelsen nu tillföres en sakkunskap, som är ägnad att bereda ökad trygghet för ett rätt bedömande av hithörande spörsmål. En åtgärd i sådan riktning skulle säkerligen medföra ökad auktoritet åt styrelsens beslut samt stärka personalens förtroende och tillit till densamma.»

Jag vet icke, huru departementschefen skulle uttryckt sig för att göra det tydligare för utskottets ärade ordförande att det här är fråga om en personalrepresentant. Nu kan utskottets ordförande säga, att det icke är säkert, att denna representant skulle tagas ur personalen. Den kan tagas så, att den blir representant för vidsynta sociala intressen, men den behöver därför icke nödvändigtvis hava arbetarnas förtroende. Ja, men det står dock, att meningen är att skaffa en representant, som skulle giva ökad auktoritet samt stärka personalens förtroende och tillit till styrelsen. Jag erkänner, att det kunde vara ännu tydligare uttryckt, ty allt kan ju skrivas tydligare än det är skrivet, men *mycket* tydligare tror jag icke, att det kunde hava varit skrivet! Själva motiveringen borde således fylla ganska högt ställda anspråk, och särskilt, när man ser den här frågan i samband med tillsättande av denna socialfullmäktig i vattenfallsstyrelsen, kan jag icke förstå, att den ärade ordföranden i utskottet åter kommer med talet om socialt kvacksalveri. Ty även om herr Lamm kunde påvisa, att han personligen hade tagit avstånd från en fullmäktig på de grunder, som statsutskottet anfört, kan väl icke ordföranden också hänvisa, skulle jag tro, till något uttalande, där han tagit avstånd därifrån, och på detta sätt kunna motivera sitt uttalande om kvacksalveri. Sakskälen tycker jag således föreligga ganska klara.

Så kom även herr Lindblad med en anmärkning — rätt egenomlig för resten — om att saken ligger under utredning och att

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.
(Forts.)

man därför bör spara med nya tjänster, till dess utredningen är klar. Det är ju rätt egendomligt att spara just på den punkten, där det gäller en personalrepresentant, en representant, som herr Lindblad dock vill ha, ty herr Lindblad inbillar sig väl icke, att en blivande utredning kunde föra till mindre resultat i fråga om personalens representation än en fullmäktig. Då det således endast kan bli tal om en möjlig koplettering och ökning, tycker jag, att det skälet bortfaller.

Vad nu den sakliga utredningen för övrigt beträffar, vill jag dock hänvisa till, att tre civilministrar hava uppträtt, den ena efter den andra, och betygat detta behovs förekomst och varit ense på den punkten. Jag tycker ändå, att det borde säga åtskilligt om den omsorg och omtanke, som är ägnad detta ärende.

På grund av vad jag anført ber jag således, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Julin, Teodor: Herr talman! Jag kan icke se det omedelbara sambandet mellan denna fråga och frågan om förhandlingsordning. Men jag kan icke heller se, att denna fråga skulle utgöra något som helst hinder för en god lösning av förhandlingsordningen, då jag icke kan förstå annat än att reservanternas lösning skulle betyda, att tjänstemännen skulle på andra sidan av förhandlingsbordet möta en person, som vore väl inne i de sociala frågorna. Det kan väl icke vara annat än till bättnad för de förhandlingar, som en gång, när förhandlingsordningen kommit till stånd, komma att gå av stapeln. Gent emot den framstående representanten på samma bänk som jag skall jag be att få säga, att jag icke alls försökt jämföra min ringhet med kapaciteterna i lönenämnden. Vi torde i alla tider komma att bli inkommensurabla. Jag har endast uttalat personalens mening i denna sak.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 133, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 35.

Om tjänsteställningen för vissa befattningshavare vid kommunikationsverken.

(Forts.)

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 11 juli 1919 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Om fortsatt tillämpning av förordningen rörande stämpelavgift å vissa lyxvaror.

I en den 23 januari 1920 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 47, hade Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen antaga följande förslag till

Förordning

angående fortsatt tillämpning av förordningen den 11 juli 1919 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Härigenom förordnas, att förordningen den 11 juli 1919 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror skall äga fortsatt tillämpning till utgången av år 1921.

Utskottet hade i nu föreslagna betänkande på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 47, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 11 juli 1919 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror icke måtte av riksdagen bifallas.

Enligt en vid betänkandet fogad reservation hade herrar *K. A. Nilson, Rosén, Holmström, P. Albert Bergström, Björnsson, Björkman, Jönsson* i Fridhill, *Viklund* i Oviken och *Björklund* ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 47, måtte av riksdagen bifallas.

Även herr *Wohlin* hade reservationsvis yrkat bifall till ifrågasvarande proposition.

Herr statsrådet *Nothin*: Herr talman, mina herrar! Den förordning, om vars fortsatta tillämpning nu är fråga, trädde i kraft den 1 september förlidet år och gäller till utgången av innevarande år. Kungl. Maj:t har nu föreslagit, att den skall förlängas på ytterligare ett år, men enligt det utlåtande, som är avgivet, har bevillningsutskottet hemställt, att propositionen icke måtte vinna riksdagens bifall.

Om fortsatt
tillämpning
av förord-
ningen röran-
de stämpelav-
gift å vissa
lyxvaror.
(Forts.)

Innan jag ingår på sakfrågan, har jag ansett mig böra fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att icke mindre än tio av bevillningsutskottets ledamöter i avgivna reservationer tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förslag, under det att utskottets utlåtande dikterats av en minoritet på nio personer.

Vad angår de skäl, som ligga till grund för utlåtandet, så synes man hava fäst sig vid särskilt två omständigheter; *dels* har man nämligen uttalat farhågor för minskad omsättning hos de affärsidkare, varom här är fråga, i det att man förmenat, att handeln med lyxvaror skulle söka sig andra vägar, och *dels* har man gjort gällande, att särskilda svårigheter förefinnas för en effektiv kontroll av författningens efterlevnad.

Med avseende å den förra invändningen åberopas en skrivelse från ett par större juvelerarefirmor i Stockholm. Samtidigt påpekar emellertid utskottet, att den i skrivelserna påtalade nedgången i omsättningen i främsta rummet torde berott på nedgående konjunkturer. Givetvis är ej heller köpkraften, vad angår ifrågavarande slags varor, densamma som för ett eller annat år tillbaka. Möjligt är visserligen, att det under senare tider gjorts stora inköp från andra länder; jag tror emellertid icke, att detta berott på det pristillägg av 10 %, som lyxskatten medför, utan har nog berörda förhållande haft sin grund i de kursskillnader mellan olika länders valuter, som kunnat uppgå till flera hundra procent.

Vad angår svårigheten att kontrollera författningens efterlevnad, är det visserligen klart, att försäljningar under hand kunna förekomma, men frestelsen till sådana försäljningar är, såvitt jag kan förstå, vida mindre här än på ett annat område, där man också har stämpelskatt, nämligen vid försäljning av aktier och dylika värdehandlingar. Beträffande dessa kan köparen utan risk att bli lurad göra inköp under hand, emedan han har dagsnoteringarna från fondbörsen att gå efter. I fråga om lyxvaror förefinnes däremot icke samma trygghet för köparen att slippa överbetala varorna, om han köper dem under hand.

Utskottet har vidare framhållit, att ifrågavarande författningstillämpning skulle medföra olägenheter för köpare. Jag får erkänna, att jag ej kan finna några olägenheter, som kunna motivera att förordningen icke skulle prolongeras. Ej heller kan jag för min del finna kostnaderna för kontrollen vara något vägande skäl för utskottets hemställan. I utlåtandet omnämnes, att de elva länsstyrelser, som dittills inkommit med förslag till ersättning åt tillsyningsmän, föreslagit arvodesummor om tillhopa endast 5.175 kronor. Vid sådant förhållande torde icke arvodesförslagen från alla de tjugufyra länsstyrelserna liksom ej heller resekostnaderna komma att bli avskräckande.

Slutligen har framhållits, att lyxskatten icke giver några betydande belopp. Även om så vore, får man komma ihåg, att här även förefinnes en principfråga. Det har vid olika tillfällen framhållits, att man borde införa en verklig och effektiv lyxbeskattning. Skall detta ske, så är väl handeln med pärlor o. d. det område, där

beskattningen i första hand bör komma i fråga. De svårigheter, som väl alltid yppas vid en jämförelsevis ny lagstiftning, böra icke få verka avskräckande. Motsvarande skatt lär för övrigt finnas kvar i både Norge och Danmark. Jag har väl icke haft tillfälle att själv förvissa mig här om, och det är därför möjligt att jag tager fel; uppgiften har jag erhållit av ett par utav utskottets ledamöter.

Jag tror det skulle vara att beklaga, ifall riksdagen icke bifölle den kungl. propositionen; ett avslag på densamma synes nämligen i verkligheten innebära ett ståndpunktstagande till frågan, huruvida lyxbeskattning över huvud taget skall finnas eller ej.

Om fortsatt tillämpning av förordningen rörande stämpelavgift å vissa lyxvaror.
(Forts.)

Friherre Fleming: Herr talman! Det är ju på sätt och vis ganska otacksamt att uppträda i en sådan här fråga, vilken ju, såsom statsrådet Nothin till slut sade, är en principfråga om lyxbeskattning. Det är naturligtvis mycket populärt, och det går ju an att säga, att vi naturligtvis måste hava denna skatt kvar, då den är en lyxbeskattning. Jag vill säga, att jag icke har något emot en beskattning på lyxvaror, men jag tror, att beskattningen bör läggas på ett annat sätt, så att den verkligen ger staten några inkomster och man vet, vad man får in på skatten. När det är fråga om att öka tullar och sådana saker, säger riksdagen obevekligt nej. I de fallen kan man dock beräkna summorna, så man vet vad man får in, och det kan bli ganska betydande belopp. Jag har alltid kämpat för att komma fram på denna väg. Men att bibehålla en sådan här beskattning, av vilken man icke vet, om man verkligen får någon behållning alls, kan ju vara mera tvivelaktigt.

Som kammaren torde erinra sig, gick ju Kungl. Maj:ts förslag i fjol ut på att beskattningen skulle gälla tillsvidare. På grund av de erfarenheter, man hade från Danmark och Norge av denna sak, ville utskottet emellertid icke gå med på den vägen, utan tog skatten som en försökslagstiftning på ett års tid. Nu har det gällt att se efter, huru försöket slagit ut. Det var beräknat, att skatten skulle giva 300,000 kronor, men under förra året har försålts stämplat för allenast ungefär 79,000 kronor. Vidare har man utlämnat stämplat under innevarande år till början av april till ett belopp av omkring 39,000 kronor, sålunda tillsammans ungefär 118,000 kronor. Nu har det visserligen icke räckt ett år ännu, ty lagen började tillämpas den 1 september förra året, men räknar man för ett helt år, skulle det hela kunna gå upp till högst 200,000 kronor. Mera torde icke inflyta. Då beror det ju på, huru stora kostnaderna bli. De få ju lov att dragas ifrån, och man vet ju icke deras storlek, men de torde uppgå till ett ganska stort belopp.

Men det är en annan sak och det är den, att denna förordning otvivelaktigt hör till den grupp av förordningar, som framkommit här under kristiden och om vilka jag redan flera gånger sagt, att de uppmana till att kringgå författningarna och bidra att minska respekten för lagarna. Om man stiftar en lag vare sig i en beskattningsfråga eller i någon annan fråga, är det av vikt att tänka sig för, vilka fördelar och vilka nackdelar den för med sig. Utskottet

*Om fortsatt
tillämpning
av förord-
ningen röran-
de stämpelav-
gift å vissa
lyxvaror.*

(Forts.)

har nu tyckt sig finna, såsom man även befarade i fjol, att fördelarna äro alltför små i förhållande till nackdelarna, och därför velat anse det försök, som har gjorts, såsom icke lyckligt. Då bör man icke fortsätta på den inslagna vägen. Det är sålunda icke alls fråga om att göra något principuttalande om lyxbeskattning, ty det har utskottet icke alls rört vid. Men nu är det endast fråga om beskattning i detta speciella fall. Jag tror, att man kan säga, att huvudmotivet emot att bibehålla denna beskattning är det, som står uttalat på sidan 6 i betänkandet. Det heter där: »Men det torde näppe- ligen kunna betvivlas, att den icke obetydligt ökade kostnad, som denna stämpelskatt föranleder, i förening med de olägenheter för köpare, som kontrollföreskrifternas iakttagande innebär, måste i sin mån bidra till att leda handeln med ifrågavarande artiklar in på sådana vägar, där beskattningen undgås.» Man leder in handeln på vägar, som icke äro normala, och därigenom undandrages den skatt, som skulle inflyta. Men det undandrages mycket mera, ty den beskattning, som från den lojala och ordnade handeln annars skulle tillföras statsverket, undandrages också. Man vet sålunda slutligen icke någonting alls, hur mycket skatten ger i behållning eller om den ens ger något.

Nu sade herr statsrådet, att det icke varit känt, huruvida denna skatt finns kvar i Danmark och Norge. Det vet inte jag heller, men jag vet, att den åtminstone varit antagen för en viss tid och att det höjts starka röster för att icke fortsätta med den. De upplysningar, som vi hade i fjol från Danmark och Norge, ge nog stöd för att denna skatt i dessa länder inbringat skäligen små belopp, så att det icke förefunnits någon större entusiasm för densamma.

Ja, herr talman, jag skall icke ingå i någon ytterligare diskussion härom utan ber endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björnsson: Herr talman, mina herrar! Det starkaste skäl, som utskottsmajoriteten synes haft för sin uppfattning i denna fråga, skulle vara, att skatten skulle vara ägnad att verka demoraliserande på köparna av smycken. Jag vill säga att den demoralisation, som man har att befara från det hållet, efter min uppfattning är av synnerligen underordnad betydelse. Den publik, som här kommer i fråga, är att söka bland de ekonomiskt bäst situerade. Jag går ut ifrån, att en del av denna publik icke av hänsyn till skatten kommer att låta demoralisera sig. Den del, som icke är så beskaffad — den må vara större eller mindre, men säkerligen finnes det en del, som, om den kan slippa ifrån denna skatt på 10 % av varans värde, verkligen gör sig skyldig till underslev är uppenbarligen redan förut så demoraliserad, att man icke bör ta hänsyn till densamma.

Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på en annan sida, som även har med demoralisation att göra.

Den guldflood, som vält in över vårt land under kriget, har som bekant ingalunda alltid fördelat sig efter socialt önskliga grunder. Den guldflooden har säkerligen på många håll demoraliserat sina emot-

tagare, och det är icke tvivel underkastat, att dessa i viss mån genom den vräkiga lyxen demoraliserat även sådana personer, som icke fått vara med om detta guldflöde. Jag tillmäter denna demoralisation vida större betydelse än den, som utskottet försökt att undvika genom borttagandet av denna beskattning.

Om fortsatt tillämpning av förordningen rörande stämpelavgift å vissa lyxvaror.
(Forts.)

Ett annat skäl, som har tillmätts en stor betydelse, skulle ju vara, att skatten avkastar så litet. Den skulle kosta mer än den skulle smaka. Det enda bärande argumentet skulle här vara, att en del av handeln med smycken pressades ned från juvelerarna, från den lojala handeln till smyghandeln, varigenom skatteintäkterna från handeln med juveler skulle minskas. Detta är ett argument, som kommer igen ofta vid tal om näringslagstiftning, men det är ofta mycket ytligt. Även om man går ut ifrån, att en juvelerare beräknar mycket hög vinst på sina varor, blir den skatt, som staten här går miste om försvinnande liten. För när det föreligger bestämda siffror, kan jag icke tillmäta detta argument någon betydelse. Emellertid torde det vara otvivelaktigt, att skatten icke hör till statens större inkomstkällor, och att man därför, om det icke vore någon annan mening med det hela, skulle kunna utbyta den med andra skatteformer. Men jag vill betrakta saken som ett experiment i skatteväg, och då får jag säga att, enär skatten ännu icke utgått ens under ett helt år, det är absolut omöjligt att ännu kunna avgöra, om den har skäl för sig. Skatten har endast uttagits under de fyra sista månaderna av föregående kalenderår, och under de månader, som förflutit av innevarande år. Emellertid har man för detta år endast uppgifter för de tre första månaderna. Under denna tid har till postkontoren utsänts lyxstämplar för ett belopp av cirka 39,000 kronor. Nu säger utskottsmajoriteten i anslutning till en skrivelse från juvelerarna, att en av högkonjunkturerna för juvelhandeln inträffar under vårmånaderna och vidare, att omsättningen under den övriga delen av året merendels är obetydlig, samt vidare, att dessa vårmånader egentligen icke givit någonting att tala om, det vill säga utskottet anser, att de första tre månaderna av året äro att betrakta som vårmånader. Snarare menar man väl med vårmånaderna andra kvartalet, då bl. a. pingsten, hänryckningens tid, infaller. Det är väl troligt, att en hel del folk just under denna tid känner sig manade, att köpa smycken.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till reservanternas hemställan, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må vinna riksdagens bifall.

Herr Enhörning: Jag har i likhet med friherre Fleming den uppfattningen, att jag icke heller kan vara med om denna beskattning. Experimentet har icke visat sig vara lyckligt, och det torde näppeligen bliva det i framtiden heller. Jag fruktar för att en hel del smyghandel kommer att utveckla sig i större skala, än man nu kan tänka sig, och det är principiellt olyckligt för vårt land, att en dylik lag skall minska respekten för våra övriga lagar. Utan tvivel företager folk efter världskrigets slut resor till utlandet. Han-

Om fortsatt
tillämpning
av förord-
ningen röran-
de stämpelav-
gift å vissa
lyxvaror.
(Forts.)

deln försiggår i stället i utlandet, och den blir kanske icke beskattad vid återkomsten till Sverige,

Nu är det ju så, såsom den ärade talaren sade, att en guldflod har vältrat in över landet. Men han sade, att denna guldflod icke fördelat sig rättvist. Jag tror däremot, att denna guldflod kommit landets samtliga klasser till del, och jag har också den förnimmelsen, att samtliga dessa klasser söka i den mån som det är möjligt förse sig med »Diamanten und Perlen». Kvinnans natur torde icke skatten kunna förändra; alltså kommer denna skatt att mer eller mindre drabba alla klasser i vårt land. Jag kan för min del icke finna, att denna skatt är berättigad efter det experiment, som nu har gått av stapeln under detta år, ty det har inbringat nätt och jämnt hälften av vad som beräknats. För den sakens skull finnes det absolut ingen anledning att hålla en stor apparat i gång till skada, för den legitima handeln. När riksdagen gång på gång avslår direkta skatter, t. ex. på kaffe, som skulle kunna ge vårt land inkomster, som man kunde räkna i miljoner, utan att det i nämnvärd mån skulle fördyra denna konsumtionsartikel, då anser jag, att det icke heller är lämpligt, att man skall godtaga denna lyxskatt, och det finnes så mycket mindre anledning att göra detta, som herr statsrådet nu antytt, att detta torde vara början till vad som komma skulle i lyxskatteväg. En sådan skatt skulle döda all konstnärlighet i hantverk i vårt land, vilket vore att beklaga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Herr talman! Ett par talare ha påstått, att erfarenheten visat, att man inte kan få någon nämnvärd inkomst av denna skatt. Jag förstår inte, varifrån man har dessa erfarenheter. Förordningen trädde i kraft den 1 september 1919, och i vissa län har den inte ens gällt sedan den tiden, ty genom länsstyrelsernas försumlighet har den trätt i kraft först under november månad. Man har alltså mycket kort tids erfarenhet. Departementschefen uppger, att allt tyder på, att inkomsten skall bli 300.000 kronor, eller ungefär samma belopp, som skatten givit i Danmark under ett föregående år. Jag får uppriktigt säga, att jag tycker, att 300.000 kronor inte är en så liten summa. Det är ett rätt betydligt belopp, och jag har under min riksdagstid en ganska rik erfarenhet av, att herrarna, både i denna kammare och i den andra, prutat på väsentligt mindre summor, när det gällt anslag för produktiva företag. Det kan vara bra att ha dessa slantar. Jag anser för min del, att det är synnerligen olämpligt att upphäva förordningen redan nu, då man inte har någon erfarenhet av hur mycket denna stämpelskatt kommer att ge.

Den siste ärade talaren påstod, att det skulle bli smygghandel från utlandet, om denna stämpelskatt bibehålles. Det skälet anfördes redan i fjol. Jag invände då, att man väl inte får antaga, att överklassen smugglar. Ty det är väl i alla fall så, att det huvudsakligen är överklassen, som har råd att köpa smycken, vars värde överstiger 300 kronor. Det är inte de fattiga, som herr Enhörning ömmade för, som göra sådana inköp av smycken, utan det är nog de bättre lottade.

Jag tror också, att om det visar sig, att skatten kommer att ge för litet, så kan det missförhållandet avhjälpas genom höjning av skattebeloppet. Detta är inte så avskräckande högt. Som jag nämnde, är inköp, vars värde understiger 300 kronor, fritt från skatt; för belopp, som överstiger 300 kronor, men ej 350 kronor, utgår en skatt av 10 kronor, och för varje påbörjat 50-tal kronor däröver utgår ytterligare 5 kronor. Jag tror inte det är någon oöverkomlig summa för de personer, som ha råd att köpa sådana dyrbarheter.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till den av herr K. A. Nilson m. fl. avgivna reservationen, som egentligen borde varit utskottets utlåtande, men som av någon outredd anledning råkat bli reservation.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 29;

Nej — 64.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av §§ 4 och 12 i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 53, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av rätt till pension åt sådana änkor och barn efter statstjänare, som enligt nu gällande bestämmelser ej erhålla pension; samt

nr 54, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t

Om fortsatt tillämpning av förordningen rörande de stämpelavgifter på vissa lyxvaror.
(Forts.)

angående förbättrad pensionering för underofficerare jämte vederlikar, som efter uppnådd pensionsålder avgått från tjänsten före 1918.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande, nr 55, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Beträffande sättet för detta utlåtandes föredragning yttrade

Herr Gustafsson: Herr vice talman! I avseende på föredragningen av bankoutskottets utlåtande nr 55 hemställes:

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att varje med ordet »dels» börjande avdelning av utskottets hemställan behandlas för sig;

att vid föredragningen av den första av dessa avdelningar till en början genomgås det i bilagan 1 intagna lagförslaget, sådant det av utskottet förordats till antagande, där så erfordras paragrafvis med promulgationsstadgande och rubrik sist; med öppen rätt för kammaren att, sedan lagförslaget genomgåts, bestämma huruvida vad i avseende därå beslutits skall anses vara gjort under eller utan viss förutsättning;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att, sedan lagförslaget genomgåts, den därtill hörande avdelningen av utskottets hemställan föredrages; samt

att därpå företagas i ordningsföljd de tre övriga avdelningarna och sist inledningen i utskottets hemställan.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Lagförslaget sådant det av utskottet förordats.

Antogs under den av utskottet gjorda förutsättning.

Vad utskottet i de tre sista avdelningarna av sin hemställan förordat.

Bifölls.

Inledningen i utskottets hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om pensionering av icke ordinarie personal vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk.

Om ändrade pensionsbestämmelser beträffande viss personal vid kommunikationsverken.

I anslutning till Kungl. Maj:ts i proposition nr 261 gjorda framställning hade utskottet i föreliggande utlåtande tillstyrkt, att riksdagen måtte medgiva, att kungörelser angående ändrad lydelse i vissa delar av reglementena den 29 juni 1917 för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal, för telegrafverkets pensionskassa för pensionering av verkstads-, förräds- och linjearbetare samt för statens vattenfallsverks pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal måtte av Kungl. Maj:t utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med vid ifrågavarande proposition fogade förslag till kungörelser i sådant avseende.

Herr Gustafsson: Herr talman, mina herrar! Jag har endast ett litet uttalande att göra till protokollet med anledning av att Kungl. Maj:t här skulle få rätt att utfärda de bestämmelser för vederbörande pensionstagare, som här åsyftas.

Med anledning därav, att benämningarna för icke ordinarie personal vid kungl. vattenfallsverket och vid statens trafikerade järnvägar icke i de tvenne verken avse alldeles samma funktioner, anhåller jag att till protokollet få antecknat, att i föreliggande fall det må ankomma på Kungl. Maj:t, att vid utformandet av dessa författningar vidtaga de mindre ändringar i utskottets utlåtande, som kunna vara av behovet påkallade för åstadkommande av likformighet i tillämpningen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa befattningshavare hos hushållningssällskapen m. fl.;

nr 58, i anledning av väckt motion om inrättande av åtta ordinarie eldarbefattningar vid riksbankens avdelningskontor; samt

nr 59, angående pension åt föreståndaren för riksdagens tryckeriexpedition J. P. Velander m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmark;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens reproduktionsanstalt; och

nr 70. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor ävensom en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Statsbidrag
till jord-
brukarung-
domens
förbund.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till jordbrukarungdomens förbund.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i proposition nr 184 framlagda förslag hade utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt, att riksdagen måtte såsom statsbidrag till jordbrukarungdomens förbund för främjande av dess verksamhet anvisa å extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 15,000 kronor att utgå under villkor, att förbundet visade sig hava från annat håll för ändamålet under året mottagit understöd å minst lika stort belopp.

Reservation hade anmälts av herrar *Träff*, *Johanson* i Uppmälby, *Sävström*, *Ericsson* i Arboga och *Berge*, som yrkat avslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Herr *Träff*: Herr talman! Jag har reserverat mig för avslag i denna fråga. Med anledning därav, och då reservanterna icke ha särskilt motiverat sitt avslagsyrkande, skall jag be att i någon mån få motivera, varför detta yrkande framställts.

Jag ber då särskilt få betona, att jag inte alls har något emot själva syftemålet, vartill detta anslag är avsett, utan det är själva formen för detta anslags beviljande jag riktar mig emot. Ty man kan inte undgå att konstatera, att, om man gör jämförelser mellan villkoren för detta anslag och andra något så när likartade för bildningsändamål, så skilja sig villkoren så väsentligt, att man skall få mycket svårt att för framtiden hålla fast vid denna särskilnad. Såvida jag kan bedöma saken rätt, måste följderna av detta anslags beviljande i den form det här föreligger bli den, att vederbörande nödgas både förenkla villkoren och höja anslagen till andra liknande bildningsändamål. I och för sig själv skulle jag helt naturligt inte ha något emot detta, ty det skulle i stor utsträckning drabba småfolkets bildningssammanslutningar, för vilka jag för min del har mycket stora sympatier,

Förhistorien till den här frågan och orsaken till att den föreligger nu är ju, att vid 1919 års riksdag en motion i ärendet väcktes, vilken av dåvarande jordbruksutskott blev avstyrkt och även senare av riksdagen avslagen. Jordbruksutskottet använde då i motiveringen till detta avslagsyrkande ett uttryckssätt, som lät vederbörande förstå, att om Kungl. Maj:t kunde intresseras för saken och framlägga proposition, skulle det finnas stora möjligheter att även jordbruksutskottet som sådant skulle kunna gå med på ett bifall. Detta gjorde, att Kungl. Maj:t, antagligen fortare än jordbruksutskottet anade, kom att intressera sig till den grad, att Kungl. Maj:t framlade en proposition

i ärendet, vilken ju också här föreligger, och den har av utskottets majoritet tillstyrkts. Men propositionen har tillstyrkts med en motive-ring, som ju lika gärna kunde ha gått ut på ett avstyrkande, om jag tolkar innebörden något så när riktigt. Granskar man den här frågan något närmare, framgår bl. a., att den ekonomiska plan, som i styrelsens namn är framlagd, är byggd på en grundval, som minst sagt är betänklig, ty den övervägande delen av statsanslaget skulle enligt denna plan åtgå till lön åt sekreterare och till omkostnader och hyra för expeditiionslokal i Stockholm. Om jag, som jag i början av mitt anförande antydde, ej är emot ändamålet realiserande, så anser jag dock, att detta bör ske efter helt andra grunder.

Denna kammare har för helt kort tid sedan med anledning av sitt första tillfälliga utskotts utlåtande nr 15 beslutat, »att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om *dels* på vad sätt det fria och frivilliga folkbildningsarbetet bör omläggas och utvecklas för att bättre kunna fylla sin uppgift att nå vidast möjliga kretsar av de bildningssökande i vårt land och verka höjande på folkets andliga och fysiska hälsa, *dels* huru statsmakterna bäst skola kunna stödja och främja ifrågavarande arbete».

I motiveringen till detta utskottets utlåtande ha anförts några punkter, som jag tar mig friheten att här särskilt föredraga. Det säges då bl. a. på ett ställe:

»Möjligheten av samverkan mellan föreläsningsverksamheten och studiecirkelarna synes ock vara en omständighet, som bör bli va föremål för beaktande. Såsom i motionen nr 193 framhållas är en väl organiserad cirkelverksamhet av stor betydelse och bör som led i det statsunderstödda folkbildningsarbetet samt nära förbindas med föreläsningsväsendet.» Vidare säges det: »Utskottet hyser som redan ovan antytts den uppfattningen, att folkbildningsarbetet ej bör inskränkas allenast till sådan verksamhet, som direkt avser bibringandet av kunskaper, utan ock taga sikte på sådana verksamhetsgrenar, som äro inriktade på att tillfredsställa behovet av förädlande förströelser. Särskild uppmärksamhet synes böra ägnas åt sångens och musikens betydelse i sådant hänseende. Ett viktigt led i folkbildningsarbetet utgöres ock av det, som med ett gemensamt namn kallas fysisk fostran. Gymnastikens och idrottens betydelse för folkhälsa och livsglädje får icke underskattas, och dessa verksamhetsgrenar synas böra hava sin givna plats inom folkbildningsarbetet.» Och så tillägges det: »Vad särskilt angår nöjeslivet vill utskottet väl ej förneka, att även detta i viss mån bör kunna komma i betraktande under den blivande utredningen. Härutinnan synes dock en stark begränsning böra göras gällande, då vad hit är att hänföra enligt utskottets mening i regel bör lämnas åt den enskilda företagsamheten.»

Ja, enligt mitt förmenande är det ungefär samma program, som jordbrukarungdomens förbund har satt som sin uppgift att realisera. Och jag förutsätter, att det inte alls skadar saken att denna fråga vilar, till dess utredningsarbetet föreligger färdigt, då ju riksdagen under alla förhållanden får tillfälle att, i det sammanhang jag för min del anser frågan bör behandlas, taga upp densamma till slutgil-

*Statshögskola
till jordbrukar-
ungdomens
domans
förbund.
(Forts.)*

Statsbidrag
till jord-
brukarung-
domens
förbund.
(Forts.)

tig lösning. Ty jag anser dock, att man inte bör upprätta ett så att säga särskilt ämbetsverk för en viss del av mänskligheten och dess bildningsändamål. Nu har jag ju också hört antydningar om, att planer varit uppe på, att i fall detta anslag skulle beviljas i den form, varom här är fråga, så skulle man riskera, att även lantarbetarungdomen skulle komma att bilda ett särskilt förbund och under sådana förhållanden naturligtvis också komma att begära anslag. Det skulle inte förvåna mig för resten, det säger jag rent ut, och detta är en kombination, som jag inte har sympati för. Då menar jag man gjort de ideella synpunkterna i denna fråga en mycket stor otjänst genom att bevilja detta anslag, i all synnerhet som, efter vad jag framhållit, man kan vänta tills frågan kommer tillbaka utredd. Jag vill här till foga, att den princip, som man här slår in på, tror jag skall för riksdagen i framtiden bli mycket svår att hålla. Jag har här velat påpeka detta, trots att jag naturligtvis i grund och botten inte har något emot att detta anslag beviljas, då det lämnar stora möjligheter för exempelvis arbetarnas bildningsförbund att få betydligt mildare villkor för sina anslag och betydligt större anslag än nu är fallet.

Herr talman, jag vill endast med dessa enkla antydningar motivera min ståndpunkt i frågan och ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman! Den siste ärade talaren har just icke riktat något hätskt anfall mot jordbruksutskottets utlåtande, när han sade, att han kunde vara med om beviljandet av anslaget, men ville, att frågan skulle ligga till sig en tid. Jag skall icke heller begagna några överdrivet starka ord vid försvaret för detta utskottsutlåtande, så mycket mer, som jag just icke är besjälad av någon så synnerligen stor entusiasm för förslaget, alldenstund jag inser, att det ju kan ha konsekvenser med sig, som kunna vara betänkliga nog. Men jag skall be, att med några ord få redogöra för den ställning, utskottet intagit till denna fråga, och förklara, varför utskottets majoritet har kommit till det resultat, som här föreligger.

Som herrarna veta, talas ju i dessa dagar mycket om en flykt från jordbruket och landsbygden in till städerna, och det måste också erkännas, att en sådan pågår. Vidare talar man om — och däri anser jag till stor del ligga en överdrift; det har mera blivit en jargong — att det är så tråkigt på landet och att folk därför skulle flytta därifrån. Nu vilja de, som tro på det riktiga i detta resonemang, motverka denna flykt från landet genom att bereda bättre tillfällen till förströelser och ett mera rikt andligt liv för landsbygdens befolkning. De ha då tänkt sig, att det för detta ändamål skulle behövas något organ, som skulle ordna arbetet i denna riktning, och så har denna förening, jordbrukarungdomens förbund, kommit till stånd med ett onekligen vackert syfte.

Förra året framställdes äskanden till riksdagen i form av en enskild motion. Denna motsatte sig jordbruksutskottet givetvis och an-

förde som skäl, att utskottet kände alltför litet till förbundet i fråga, och dessutom ansåge sig utskottet icke böra tillstyrka ett sådant anslag på enskild motionärs framställning. Nu har åter Kungl. Maj:t kommit med proposition i ämnet, och här hava vi en ganska diger utredning, som herrarna se. Jag antager, att herrarna icke vilja, att jag skall läsa upp den in extenso, och jag skall därför be att få helt kort sammanfatta innehållet.

*Statsbidrag
till jord-
brukarung-
domens
förbund.
(Forts.)*

Ändamålet är ju mycket vackert. Syftet är att bidraga till höjandet av intresset för jordbruket, till att öka jordbrukarungdomens bildning och till att, som sagt, bereda dem litet nöje och förströelser. Allt detta är ju ganska behjärtansvärt. Av de ledande inom detta jordbrukarungdomens förbund är vice ordföranden i förbundet en ledamot av riksdagens första kammare, som i hithörande frågor åtnjuter kammarens stora förtroende — det är professor Hellström. Det gör ju också, att man med en viss tillförsikt skulle kunna lämna medel i förbundets händer. Dessutom har ju utskottet uttalat, att föreningen skall stå under den kontroll, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt att anordna på samma sätt som andra liknande föreningar, vilka få understöd av statsmedel. Dessutom gjorde sig inom utskottet även den gamla vanliga tankegången gällande, att man är sig själv närmast, och en del lantmannarepresentanter tyckte, att när så stora be-
lopp beviljas till städerna för ungefär motsvarande ändamål — varför kan då icke landet få något litet med av de nöjen, som staten bjuder på?

På så vis tillkom detta utskottsutlåtande, vartill jag vill yrka bifall, på samma gång jag dock säger, att jag skulle taga det med mycket stort jämnmod, om ett sådant bifall icke bleve kammarens beslut.

Herr statsrådet Nilsson: Herr greve och talman! Det är ju lätt att förstå de betänkligheter, som ligga bakom reservanternas avslagsyrkande. Såsom den föregående talaren framhöll, har utskottet icke heller med något synnerligen frejdigt mod gått på bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Det må ju vara förklarligt, att det är med vissa betänkligheter, som man beviljar anslag till en verksamhet, som pågått en så kort tid — i alla händelser så kort tid, att man icke har möjligheter att kunna bedöma nyttan av detsamma. Under förutsättning emellertid att detta förbund fullföljer sin verksamhet efter de linjer, som hava uppdragits, är förbundet enligt min uppfattning vårt understöd från statsmakternas sida. Jag vill också framhålla, att Kungl. Maj:t kommer att öva kontroll över att denna verksamhet bedrives i enlighet med de riktlinjer, som i förbundets program uppdragits. Kungl. Maj:t skall fastställa de villkor och bestämmelser, under vilka anslaget får utgå. Om förbundet skall erhålla statsunderstöd är sålunda beroende på om verksamheten bedrives efter de riktlinjer som utstakats i programmet. Jag ber att få säga, att åtminstone i vad på den nuvarande regeringen ankommer kommer det att tillses, att förbundets verksamhet bedrives på ett sådant sätt, att denna icke kommer i strid med de uppdragna

Statsbidrag
till jord-
brukarung-
domens
förbund.
(Forts.)

riktlinjerna och de för anslaget åtnjutande uppställda villkoren. Jag skall därför be att få hemställa, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Berge: Herr greve och talman, mina herrar! Jag ber först att få förklara, att då jag reserverat mig beror detta icke på att jag vill uppträda mot folkbildningsverksamheten som sådan. Jag hyser tvärtom ganska stor kärlek till denna rörelse och har med en viss framgång arbetat för densamma i omkring femton års tid. Jag anser emellertid i likhet med den förste talaren, att det är fullständigt principstridigt att nu bevilja detta anslag.

Det finns som bekant en statlig organisation för folkbildningsarbetet, en organisation grundad på kungl. kungörelsen den 10 juni 1912, vilken innehåller bestämmelser och villkor för åtnjutande av statsbidrag för populärvetenskapliga föreläsningar och kurser i folkbildningssyfte. Innevarande års riksdag har också vid ett par tillfällen betonat, att denna understödsverksamhet från statens sida skall vara enhetlig, och hänvisat ett annat folkbildningsförbund att intränga sig under nyssämnda statliga organisation. Det viktigaste i bestämmelserna är, att ett verkligt arbete utföres, d. v. s. att ett visst antal föreläsningar och kurser hållas i proportion till statens bidrag. Härvidlag förefinnas betänkliga brister i den plan för år 1921, som kan utläsas ur det förslag till stat för jordbrukarungdomens förbund, som finnes intaget i den kungl. propositionen. Statförslaget balanserar på 30.700 kronor och av detta belopp skulle högst 7- å 8,000 kronor användas för den egentliga verksamheten, medan återstoden, 23,000 kronor, skulle åtgå uteslutaude till administration, därav 7.000 kronor till sekreterararvode — således ungefär 75 % administrationskostnader och 25 % till föreläsningar och kurser samt litteratur. Detta är, det måste jag säga, ett alldeles omvänt förhållande mot vad som förekommer inom den folkbildningsverksamhet, som står under den statliga organisationen och kontrollen. Jag vet detta av erfarenhet. Enligt bestämmelserna och även realiter går där ungefär 75 % av alla disponibla tillgångar till föreläsningar, musikaftnar, kurser och litteratur, medan man där får nöja sig med 25 % för administrationen. Denna omständighet och vad man i övrigt känner angående verksamheten i fråga kan väl icke motivera, att riksdagen privilegierar denna verksamhet och frångår nyss hävdade principer — tvärtom, anser jag. Någon egentlig fara, att verksamheten skall kvävas, om anslaget uteblir, föreligger säkerligen icke. Man ser ju, att styrelseledamöterna äro synnerligen bärkraftigt folk, och det har sagts från flera håll, att medlemmarna i detta förbund äro individer inom de jämförelsevis burgna samhällsklasserna. Jag anser, att om förbundet vill utfylla sitt program och följa detta sådant som det angivits, kan förbundet lätt få anslag genom att gå den vanliga vägen, den väg som övriga folkbildningsanstalter måste gå. Och tänker förbundet icke fylla ut sitt program eller följa det, ja då anser jag, att det icke bör få något statsbidrag alls.

Man säger här, att det skall bli en statlig kontroll. Det är nog en ganska kinkig sak och icke så lätt att åstadkomma. Det är ju så, att det för närvarande finnes en kontroll för övriga folkbildningsanstalter, som åtnjuta statsunderstöd, och den utövas av Konungens befallningshavande genom av Konungens befallningshavande tillsatta inspektörer i de särskilda orterna, vilka skola styrka, att villkoren hava uppfyllits; och detta skall ske, innan statsbidraget får lyftas hos Konungens befallningshavande. Men denna kontroll kan ske genom Konungens befallningshavande just därför, att alla ansökningar och alla redogörelser skola genom Konungens befallningshavande insändas till Kungl. Maj:t. Konungens befallningshavande står i kontakt med dessa folkbildningsanstalter och kan därför kontrollera dem. Men hur en effektiv statlig kontroll skall kunna utövas på en så beskaffad och så isolerad verksamhet som detta jordbrukarungdomens förbund, tål nog en ganska utförlig utredning.

Statsbidrag till jordbrukarungdomens förbund.
(Forts.)

Utskottet har som nämnts ställt sig betecknande tveksamt i frågan, och det förvånar mig verkligen icke. Jag skall be att få yrka avslag på den kungl. propositionen och utskottets förslag.

Herr Hellström: Efter det anförande, som hållits från statsrådsbänken, är det egentligen onödigt, att jag begärt ordet, men då det förefaller som om en del av kammarens ledamöter inte har så noga reda på, vad detta jordbrukarungdomens förbund fullföljer för syften, ber jag endast att med några få ord få upplysa därom.

Förbundet har till uppgift, som det står i stadgarna, »att väcka och stärka denna ungdoms håg för och kunskap om modernäringen, höja dess kärlek till hembygden samt tillfredsställa deras berättigade krav på en god och nöjsam förströelse, allt för att säkerställa modernäringens utveckling samt hämma den tilltagande 'flykten från landet'».

Jag skall inte upptaga tiden med att i detalj redogöra för det sätt, varpå man tänkt sig, att man skulle vinna det målet. Det är så mycket mindre anledning att gå in på några detaljer, som denna förening är ganska ung — den har existerat sedan 1918 — och på grund av bristen på medel har det icke varit möjligt för styrelsen att ännu i någon större mån genomföra det program, den har sig förelagt. Jag skall bara be att få fästa uppmärksamheten på, att det är en fullt opolitisk sammanslutning. I styrelsen, som skall, så långt den kan, förverkliga detta program, sitta både högermän, liberaler och socialdemokrater. Förra året, då frågan förekom i jordbruksutskottet, avfattades utskottets betänkande — som sedermera godkändes av riksdagen — på ett sådant sätt, att man kan säga, att riksdagen egentligen redan har givit ett löfte om, att detta jordbrukarungdomens förbund skulle få ett lämpligt understöd, såvitt det efter utredning av Kungl. Maj:t visade sig, att det verkligen förelåg skäl härför. Nu har styrelsen tagit fasta på detta och underställt hela frågan Kungl. Maj:ts prövning, och denna prövning har resul-

*Statsbidrag
till jord-
brukarung-
domens
förbund.
(Forts.)*

terat i, att Kungl. Maj:t, d. v. s. den föregående regeringen, har godkänt förslaget och gjort den nu föreliggande framställningen. Denna understödes ju också av den nu sittande regeringen, såsom vi hörde av anförandet från statsrådsbänken.

Jag tycker därför det skulle te sig synnerligen egendomligt, ifall kammaren nu, på grund av de skäl och betänkligheter, som blivit anförda av den förste och siste av de nu uppträdande talarna, skulle avslå framställningen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå, att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 71, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 40.

Herr statsrådet *Nilsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 427, angående beredande av varukredit åt vissa nödlidande länder.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk m. m. ävensom två i ämnet väckta motioner; och

nr 73, i anledning av väckt motion angående anordnande av hästavelscentra vid Ottenby och andra platser av landet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 32, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om jordbrukets bedrivande för statens egen räkning å vissa kronoegendomar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Efter framställning av herr talmannen beslöts att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, skulle nedtagas.

Herr *Kvarnzelius* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 311, om beviljande åt Ostkustbanans aktiebolag av tre särskilda lån för byggande av bandelarna Härnösand—Sundsvall, Sundsvall—Hudiksvall och Hudiksvall—Söderhamn.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition, nr 427.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 4: III, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 *fjärde* huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet, avd. III, Sjöförsvaret;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts under tilläggsstatens för år 1920 *fjärde* huvudtitel gjorda framställning om anvisande av medel till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m.;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1920 under *fjärde* huvudtiteln för täckande av under år 1919 uppkomna brister å vissa ordinarie reservationsanslag;

nr 136, i anledning av vissa framställningar rörande anslag under tilläggsstatens för år 1920 *femte* huvudtitel;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till sjökarteverket och till utförande av sjömätningar m. m.;

nr 138, i anledning av riksdagens år 1919 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1918;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av folkskoleseminariets i Stockholm lokaler m. m.;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkande av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blindas å Tomtebodå m. m.;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjt understöd för utgivande av tidskriften Bokstugan;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till tekniskt-vetenskapliga undersökningar på byggnadsområdet; och

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning av väg till Tärna socken m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

nr 32, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande viss del av utskottets betänkande, nr 29, i anledning av väckt motion angående inskränkning av rusedrycksförsäljningsbolagens antal;

nr 33, i anledning av väckta motioner angående minskning av den maximikvantitet spritdrycker, som får utminuterat för kalendermånad;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 15 och 26 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusedrycker;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna m. m. ävensom två i ämnet väckta motioner; samt

nr 36, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande viss del av utskottets betänkande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående provisorisk reglering av tillverkning av brännvin vid andra brännerier än sådana, där tillverkningen äger rum i sammanhang med pressjästberedning, m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 60, med förslag till vissa bestämmelser angående ålderstillägg för befattningshavare i riksbanken, i riksgäldskontoret, vid riksdagens hus och i riksdagsbiblioteket;

nr 61, angående förhöjda arvoden åt fullmäktige i riksbanken och styrelseledamöter vid riksbankens avdelningskontor m. m.;

nr 62, med förslag om höjning av fullmäktiges i riksgäldskontoret arvoden; och

nr 63, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerreglering för domänverkens personal ävensom fem i ämnet väckta motioner;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag i fråga om antalet av vissa befattningar vid domänverket;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens skogsskolor och skogshushållning i allmänhet m. m.;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höj-

ning av anslagen för tillsyn å enskildas skogar jämte en i ämnet väckt motion;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för statens skogsförsöksanstalt jämte tre i ämnet väckta motioner;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 80, i anledning av väckt motion om förhöjt anslag till anställande av mejerielever.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,15 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
